

CRNA GORA
ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE

ISTRAŹIVANJE
DEFICITARNA ZANIMANJA U CRNOJ GORI
U 2019. GODINI

Podgorica, decembar 2020. godine

SADRŽAJ:

Uvodne napomene	3
1. Deficitarnost zanimanja- opšti pristup	4
1.1 Metodološki pristup	5
1.2 I Nivo kvalifikacija obrazovanja-Osnovno obrazovanje- nekvalifikovani radnici	6
1.3 II Nivo kvalifikacija obrazovanja – polukvalifikovani radnici	7
1.4 Srednje obrazovanje	10
1.5 Visoko obrazovanje	14
1.6 Deficitarna zanimanja prema regionima	19
1.7. Sjeverni region	23
1.8 Središnji region	26
1.9 Primorski region	29
2. Zapošljavanje i rad stranaca u Crnoj Gori	35
3. Deficitarna zanimanja u Crnoj Gori na osnovu ankete poslodavaca	48
3.1 Opšti osvrt	48
3.2. Primorski region	61
3.3 Sjeverni region	67
3.4 Središnji region	75
Zaključak	83
Prilog	88

Uvodne napomene

Cilj istraživanja deficitarnih zanimanja u Crnoj Gori je da pruži neophodne podatke o deficitarnim kadrovima, njihovim promjenama, kako na nivou kvalifikacije, tako i na nivou pojedinih djelatnosti. U istraživanju se podaci dobijeni anketiranjem poslodavaca upoređuju sa podacima posredno vezanim za deficitarna zanimanja: pregled zapošljavanja stranaca, pregled oglašanih slobodnih radnih mjesta i pregled zaposlenih lica, a sve u cilju pravilnog donošenja zaključaka i predloga mjera za ublažavanje postojećeg nesklada na tržištu rada.

Istraživanje deficitarnih zanimanja omogućava:

- Realno planiranje mjera aktivne politike zapošljavanja, prvenstveno programa obrazovanja i osposobljavanja nezaposlenih lica u narednom kratkoročnom i srednjoročnom periodu za ona zanimanja za koja su poslodavci iskazali najveću potražnju, a nisu bili u mogućnosti da je zadovolje raspoloživom ponudom;
- Pružanje informacija sa tržišta rada srednjim stručnim školama i fakultetima radi izrade programa profesionalnog savjetovanja učenika prije upisa u srednje škole i fakultete i kreiranja novih programa obrazovanja za nedostajuća zanimanja;
- Pružanje informacija svim provajderima obrazovanja odraslih kao pomoć kod blagovremene pripreme za organizovanje obuka odraslih;
- Centru za stručno obrazovanje i ostalim institucijama obrazovanja pruža podatke sa tržišta rada radi pripremanja i uslađivanja programa obrazovanja učenika;
- Podsticanje poslodavaca da se uključe u obuku i otpočnu na vrijeme da ulažu u doživotno obrazovanje kako svojih zaposlenih, tako i lica sa evidencije nezaposlenih.

Istraživanje deficitarnosti pojedinih zanimanja na crnogorskom tržištu rada urađeno je na osnovu raspoloživih podataka o ponudi, tražnji i zapošljavanju tokom 2019. godine. Istraživanje se zasniva na:

- podacima koje Zavoda za zapošljavanje vodi kroz zakonom propisane evidencije o nezaposlenim licima i prijavljenim slobodnim radnim mjestima od strane poslodavaca;
- podacima o izdatim radnim dozvolama za rad i zapošljavanje stranaca koje vodi Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore;
- podacima o zapošljavanju dobijenim od Poreske uprave Crne Gore,
- anketiranju poslodavaca i
- saradnji sa Unijom poslodavaca Crne Gore u prikupljanju jednog dijela podataka od poslodavaca putem ankete.

1. Deficitarnost zanimanja – opšti pristup

Analiza deficitarnosti zanimanja kao kompleksna kategorija, mora se posmatrati sa više aspekata i to makro i regionalnog nivoa, sa aspekta određenog jaza između znanja i vještina koje nezaposleni sa određenim zanimanjima posjeduju i znanja i vještina koje traže poslodavci, i kao takvu nije je jednostavno definisati i izdvojiti određena zanimanja kao deficitarna. Određena zanimanja, posebno u ugostiteljstvu i turizmu, saobraćaju i ličnim uslugama, mogu biti deficitarna u nekom dijelu države (primorski region) i u određenom periodu (ljetnji), a da su ta ista zanimanja suficitarna u ostalim djelovima Crne Gore i u tom region u ostalim periodima godine. Isto tako, dešava se da poslodavci za određena zanimanja traže znanja i vještine koje nezaposleni sa tim zanimanjima ne posjeduju, odnosno razlog deficitarnosti je u nedostatku dodatnih znanja i vještina tokom školovanja za sve veću zahtjevnost radnih mjesta, kako u proizvodnim, tako i u uslužnim djelatnostima, a posebno u djelatnostima turizma i ugostiteljstva.

Sam podatak o broju nezaposlenih lica sa određenim zanimanjem ne govori nam o deficitarnosti tog zanimanja na tržištu rada, odnosno, na osnovu samo tog podatka ne možemo zaključiti da li je nezaposlenih sa tim zanimanjem mnogo ili malo. Da bi utvrdili položaj nekog zanimanja li grupe zanimanja na tržištu rada broj nezaposlenih moramo uporediti i staviti u odnos sa tražnjom za tim zanimanjem i zapošljavanjem lica sa evidencije Zavoda za zapošljavanje sa tim zanimanjem. Na kvalitetnu analizu u velikoj mjeri utiče i “nedefinisana tražnja” a koja se odnosi na slobodna radna mjesta koja Zavodu prijavljuje poslodavac pri čemu traži bilo koje zanimanje III, IV, VII ili nekog drugog nivoa kvalifikacije zanimanja bez jasne odrednice konkretnog zanimanja.

Poslodavci pored osnovnog zanimanja sve više traže i dodatna znanja i vještine, kako što su znanja stanih jezika, računara, položeni stručni ispiti i posjedovanje određenih licenci (računovođe, zaštitari lica i imovine, arhitekta, programeri, inženjeri i drugi), tako da se dešava da za pojedina zanimanja istovremeno postoji i suficit (za lica bez dodatnih znanja i vještina) i deficit (za lica sa dodatnim znanjima i vještinama).

Kod deficitarnosti visokoškolskih zanimanja, naročito, mora se imati u vidu da sa jedne strane, posebno u skorijem vremenu, u zavisnosti na kojoj visoko obrazovnoj ustanovi su stečena, postoji više različitih naziva za, u suštini isto ili slično zanimanje, a sa druge strane, da osim već pomenute nedefinisane tražnje, postoji i određeni segment više puta ponovljene tražnje nakon nerealizovanog oglasa za slobodno radno mjesto.

Na tražnju za visokoobrazovanim kadrom u velikoj mjeri je uticao Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem. Kako kroz navedeni program poslodavci dobijaju "besplatnu" radnu snagu, sa kojom u značajnoj mjeri zadovoljavaju kadrovske potrebe za visokoobrazovanom radnom snagom, to je i iskazana tražnja-potreba za visokoškolcima, iskazana kroz prijavljena slobodna radna mjesta, značajno manja od stvarno potrebne.

1.1. Metodološki pristup

Na tržištu rada Crne Gore je u vidu ponude, tražnje i zapošljavanja u prethodnih nekoliko godina, bilo prisutno oko 1.700 zanimanja sistematizovanih u oko 70 grupa zanimanja odnosno područja rada.

Za potrebe izrade istraživanja deficitarnosti zanimanja korišćeni su podaci o ponudi, tražnji i zapošljavanju u 2019. godini jer podaci za 2020. godinu nijesu reprezentativni iz razloga pojave korona virusa koji je u značajnoj mjeri uticao na kretanja na tržištu rada. Kod analiziranja kretanja i odnosa između ponude, tražnje i zapošljavanja polazilo se od sledećeg:

- **Ponuda** radne snage posmatrana je kroz broj nezaposlenih lica koja su, posredstvom Zavoda za zapošljavanje, ponuđena tržištu rada u toku određenog perioda, tj. kao zbir broja nezaposlenih lica koji se zatekao na početku tog perioda (godine) i lica koja su se u toku tog perioda (godine), kao novi tražioci zaposlenja, prijavila Zavodu i činila dodatnu ponudu, a time i ukupnu ponudu u toku godine (perioda).
- **Tražnja** radne snage utvrđena je na osnovu obima i strukture slobodnih radnih mjesta koja su, Zavodu za zapošljavanje, poslodavci kao svoje potrebe prijavili u toku određenog perioda-godine.
- **Zapošljavanje** je sagledavano na osnovu podataka dobijenih od Poreske uprave Crne Gore kroz sistem objedinjene registracije poreskih obveznika, obveznika doprinosa i osiguranika, a odnose se na zapošljavanje lica sa evidencije nezaposlenih Zavoda.
- Pod „**suficitima**“ se, u odnosima ponude, tražnje i zapošljavanja, iskazanih na navedeni način, po pojedinim nivoima kvalifikacija obrazovanja, područjima rada ili zanimanjima, smatralo kada je ponuda veća od tražnja i kada je veća od zapošljavanja, a pod „**deficitima**“ kada je prijavljena tražnja veća od ponude i kada je zapošljavanje veće od ponude ili tražnje.
- Na analizu deficitarnosti zanimanja u značajnoj mjeri utiče **neraspoređena tražnja** koja predstavlja slobodna radna mjesta koja su oglasili poslodavci, ali koju nijesu precizno definisali. Prilikom oglašavanja slobodnih radnih mjesta poslodavci, u određenom broju slučajeva, pružajući sebi slobodu u odlučivanju koju omogućava zakon, slobodna radna mjesta ne definišu na nivou konkretnih zanimanja već na nivou grupe zanimanja (npr. oglašavaju slobodno radno mjesto „VSS društveni smjer“ i na to radno mjesto mogu zaposliti nezaposleno lice sa visokim obrazovanjem, a koje je diplomirani ekonomista, diplomirani pravnik, diplomirani sociolog, i druga). Tako oglašena slobodna radna mjesta, obzirom na njihov obim, u značajnoj mjeri utiču na potcjenjivanje tražnje za konkretnim zanimanjima, a samim tim i na potcjenjivanje broja i definisanja deficitarnih zanimanja. U cilju minimiziranja nepreciznosti prilikom utvrđivanja tražnje za konkretnim zanimanjima, **neraspoređena tražnja je raspoređena na način što je procentualno učešće zapošljavanja konkretnih zanimanja u ukupnom zapošljavanju primjenjeno na neraspoređenu tražnju**. Ukupna tražnja za konkretnim zanimanjem je iskazana kao zbir definisane tražnje i neraspoređene tražnje dobijene prethodno navedenom metodologijom.

Istraživanjem je obuhvaćena podjela zanimanja na nivoe kvalifikacija obrazovanja¹, kao i geografska podjela na regione² (sjeverni, središnji i južni).

1.2. Prvi nivo kvalifikacija obrazovanja – osnovno obrazovanje – nekvalifikovani radnici

U ukupnoj iskazanoj ponudi nekvalifikovana radna snaga u 2019. godini je učestvovala sa 26,57% (18.392), prijavljenoj tražnji 29,74% (9.620), a u zapošljavanju 11,54% (1.553).

Prvi nivo kvalifikacija obrazovanja- odnosi ponude, tražnje i zapošljavanja u 2018. i 2019. godini

Tabela 1

	2019			2018			INDEX 2019/2018		
	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih
Ukupno	69218	32350	13456	85388	29372	15360	81.06	110.14	87.60
I nivo kvalifikacija obrazovanja	18392	9620	1553	23469	7535	1751	78.37	127.67	88.69
I nivo kvalifikacija obrazovanja %	26.57	29.74	11.54	27.49	25.65	11.40			

Tražnja za nekvalifikovanim radnicima je u 2019. bila 1,9 puta niža od ponude (9.620:18.392), zapošljavanje je 11,8 puta manje od iskazane ponude (1.553:18.392), a zapošljavanje je niže od prijavljene tražnje za 6,2 puta (1.553:9.620), što ukazuje da su prijavljena slobodna radna mjesta poslodavci prvenstveno tražili za zapošljavanje strane radne snage.

Kod nekvalifikovane radne snage iskazana ponuda je u 2019. u odnosu na 2018. godinu bila za 21,63% manja (18.392:23.469), tražnja veća za 27,67% (9.620:7.535), i zapošljavanje manje za 11,31% (1.553:1.751).

¹Nivo I – bez školske spreme, završena osnovna škola; Nivo II – niže stručno obrazovanje; Nivo III – srednje stručno obrazovanje u trajanju od 3 godine; Nivo IV - srednje opšte i stručno obrazovanje u trajanju od 4 godine, kvalifikacija majstor i V sss; Nivo V – kvalifikacija višeg stručnog obrazovanja; Visoko obrazovanje (nivo VI, VII, VIII) - Nivo VI – kvalifikacija visokog obrazovanja – 180 ECTS; Nivo VII – kvalifikacija visokog obrazovanja (240, 180+60, 300, 360 ECTS), kvalifikacija visokog obrazovanja (180+120, 240+60 ECTS); Nivo – VIII - kvalifikacija visokog obrazovanja (300+180 ECTS).

²Sjeverni region obuhvata opštine: Berane, Rožaje, Plav, Petnjica, Gusinje, Andrijevica, Bijelo Polje, Mojkovac, Pljevlja, Žabljak, Kolašin Šavnik, Plužine; Središnji region: Podgorica, Cetinje, Danilovgrad, Nikšić i Tuzi; Južni region: Bar, Budva, Ulcinj, Herceg Novi, Kotor, Tivat;

Pregled deficitarnih zanimanja (tražnja za radnom snagom u 2019. godini veća od ponude radne snage u 2019. godini):

Tabela 2

Zanimanje	Ponuda	Oglašeno (SRM)	Zaposleno (PU)	PONUĐA - TRAŽNJA	Ponuda/ Tražnja
109900 Lica bez zanimanja i stručne spreme (bez škole)	2863	5698	233	-2835	199.02
105201 Građevinski manipulant	0	331	0	-331	-
104502 Čistac prostorija	9	322	2	-313	3577.78
106501 Ugostiteljsko - turistički manipulant	2	122	0	-120	6100.00
105801 Mornar	0	17	0	-17	-
104501 Komunalni higijeničar	1	16	0	-15	1600.00
109901 Nosač	0	15	0	-15	-
100501 Manipulant u prehrambenoj proizvodnji	0	14	0	-14	-
104701 Molersko-farbarski manipulant	0	7	0	-7	-
106401 Trgovinski manipulant	0	4	0	-4	-
100911 Manipulant u ozelenjavanju i uređenju naselja	1	2	0	-1	200.00
101901 Montersko-instalaterski manipulant	0	1	0	-1	-

1.3. Drugi nivo kvalifikacija obrazovanja – polukvalifikovani radnici

U ukupnoj iskazanoj ponudi radne snage polukvalifikovani radnici (II nivo kvalifikacija obrazovanja) u 2019. godini su učestvovali sa 2,58% (1.789), prijavljenoj tražnji 7,46% (2.415), a u zapošljavanju 1,84% (247).

Drugi nivo kvalifikacija obrazovanja- odnosi ponude, tražnje i zapošljavanja u 2018. i 2019. godini

Tabela 3

	2019			2018			INDEX 2019/2018		
	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih
Ukupno	69218	32350	13456	85388	29372	15360	81.06	110.14	87.60
II nivo kvalifikacija obrazovanja	1789	2412	247	2288	2564	258	78.19	94.07	95.74
II nivo kvalifikacija obrazovanja %	2.58	7.46	1.84	2.68	8.73	1.68			

Tražnja za polukvalifikovanim radnicima je u 2019. bila 1,35 puta viša od ponude (1.789:2.412), zapošljavanje je 7,2 puta manje od iskazane ponude (247:1.789), a zapošljavanje je niže od prijavljene tražnje za 9,7 puta (247:2.412).

Kod II nivoa kvalifikacija obrazovanja iskazana ponuda je u 2019. u odnosu na 2018. godinu bila za 21,81% manja (1.789:2.288), tražnja manja 5,93% (2.412:2.564) i zapošljavanje manje za 4,26% (247:258).

Kod većine zanimanja za iskazane deficite poslodavci su nedostajuću radnu snagu nadomjestili zapošljavanjem strane radne snage.

Tabelarni pregled deficitarnih zanimanja kod kojih je tražnja za radnom snagom u 2019. godini veća od ponude radne snage u 2019. godini:

II nivo kvalifikacija obrazovanja – Deficitarna zanimanja

Tabela 4

Zanimanje	Ponuda	Oglašeno (SRM)	Zaposleno (PU)	RNT	TRAŽNJA (SRM+RNT)	P-T
206522 Sobarica	13	502	3	2	504	-491
206500 Pomoćni ugostitelj (II SSS i PK)	15	381	2	1	382	-367
206513 Servir	43	367	11	8	375	-332
206515 Pomoćni kuvar	111	259	31	23	282	-171
205200 Pomoćni građevinski radnik (II SSS i PK)	1	132	0	0	132	-131
204504 Perač rublja	1	85	0	0	85	-84
204515 Kupališni spasilac	0	63	0	0	63	-63
206401 Dostavljač robe	0	32	0	0	32	-32
206506 Pripremač pica	0	30	0	0	30	-30
206511 Pripremač namirnica	18	37	7	5	42	-24
206505 Roštiljdzija	0	15	0	0	15	-15
206521 Hotelski vratar	0	14	0	0	14	-14
207100 Pomoćni administrativni radnik (II SSS i PK)	10	23	1	1	24	-14
200502 Pomoćnik pekara	13	22	2	1	23	-10
200121 Pomoćnik cvjećara - vrtlara	0	9	0	0	9	-9
203131 Punilac naftnih derivata	0	9	0	0	9	-9
208620 Biletar - redar	0	8	0	0	8	-8
209651 Pomoćni kozmetičar	3	8	1	1	9	-6
209081 Relaksacioni maser	0	5	0	0	5	-5
206516 Pomoćnik poslasticara	4	6	3	2	8	-4

203211 Poslužilac mašina i uređaja za preradu polimera	0	4	0	0	4	-4
206131 Kranovoda	0	3	0	0	3	-3
207102 Kurir	0	3	0	0	3	-3
207201 Čuvar	2	5	0	0	5	-3
200911 Pomoćnik uređivača zelenih površina	0	2	0	0	2	-2
201000 Pomoćni - priučeni prerađivač i obrađivač drveta (II SSS i PK)	4	6	0	0	6	-2
201913 Pomoćnik monter metalnih konstrukcija	0	2	0	0	2	-2
202432 Pomoćnik elektromontera instalacija i mašina	3	5	0	0	5	-2
205308 Pomoćnik kamenoresca	0	2	0	0	2	-2
205801 Pomorski kormilar	1	3	0	0	3	-2
200503 Pomoćnik testeninara	0	1	0	0	1	-1
202600 Pomoćni izrađivač - monter elektronskih proizvoda (II SSS i PK)	0	1	0	0	1	-1
205202 Pomoćnik betonirca	0	1	0	0	1	-1

II nivo kvalifikacija obrazovanja – Deficitarna zanimanja posmatrana prema grupama zanimanja

Tabela 5

Grupa zanimanja	Ponuda	Oglašeno (SRM)	Zaposleno (PU)	RNT	TRAŽNJA (SRM+RNT)	P-T
65 Zanimanja ugostiteljstva i turizma	204	1611	57	42	1653	-1449
45 Komunalci	1	148	0	0	148	-147
52 Građevinari	85	149	7	5	154	-69
64 Trgovci	148	151	29	21	172	-24
86 Scenski umjetnici, muzičari i književnici	0	8	0	0	8	-8
31 Hemičari	2	9	0	0	9	-7
90 Medicinari	0	5	0	0	5	-5
32 Gumari i plastičari	1	4	0	0	4	-3
01 Proizvođači bilja	7	9	0	0	9	-2
09 Šumari	0	2	0	0	2	-2
24 Elektroenergetičari	6	7	1	1	8	-2

1.4 Srednje obrazovanje

U ukupnoj iskazanoj ponudi radne snage srednje obrazovanje u 2019. godini je učestvovalo sa 44,09% (30.519), prijavljenoj tražnji 41,06% (13.283), a u zapošljavanju 48,83% (6.571). U odnosu na prethodnu godinu ponuda je manja za 22,04%, tražnja je veća za 6,15%, dok je zapošljavanje niže za 16,95%.

Srednje i visoko obrazovanje- odnosi ponude, tražnje i zapošljavanja u 2018. i 2019. godini

Tabela 6

	2019			2018			INDEX 2019/2018		
	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih
Ukupno	69218	32350	13456	85388	29372	15360	81.06	110.14	87.60
Srednje obrazovanje III, IV nivo kvalifikacija obrazovanja	30519	13283	6571	39149	12514	7912	77.96	106.15	83.05
VII nivo kvalifikacija obrazovanja %	44.09	41.06	48.83	45.85	42.61	51.51			

Tražnja srednjoškolaca je u 2019. bila 2,3 puta niža od ponude (13.273:30.519), zapošljavanje je 4,6 puta manje od iskazane ponude (6.571:30.519), a zapošljavanje je niže od prijavljene tražnje za 2 puta (6.571:13.273).

U ponudi srednjoškolaca u 2019. godini III nivo kvalifikacija obrazovanja je učestvovao sa 38,22%, u tražnji sa 47,35%, a u zapošljavanju sa 30,16%.

Kod III nivoa iskazana ponuda je u 2019. u odnosu na 2018. godinu bila za 22,91% manja (11.665:15.132), tražnja veća za 5,93% (6.285:5.933), i zapošljavanje manje za 19,89% (1.982:2.474).

Treći nivo kvalifikacija obrazovanja- odnosi ponude, tražnje i zapošljavanja u 2018. i 2019. godini

Tabela 7

	2019			2018			INDEX 2019/2018		
	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih
Ukupno	69218	32350	13456	85388	29372	15360	81.06	110.14	87.60
III nivo kvalifikacija obrazovanja	11665	6285	1982	15132	5933	2474	77.09	105.93	80.11
III nivo kvalifikacija obrazovanja %	16.85	19.43	14.73	17.72	20.20	16.11			

Kod IV nivoa kvalifikacije iskazana ponuda je u 2019. u odnosu na 2018. godinu bila za 21,50% manja (18.854:24.017), tražnja veća za 6,34% (6.998:6.581) i zapošljavanje manje za 15,61% (4.589:5.438).

Četvrti nivo kvalifikacija obrazovanja- odnosi ponude, tražnje i zapošljavanja u 2018. i 2019. godini

Tabela 8

	2019			2018			INDEX 2019/2018		
	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih
Ukupno	69218	32350	13456	85388	29372	15360	81.06	110.14	87.60
IV nivo kvalifikacija obrazovanja	18854	6998	4589	24017	6581	5438	78.50	106.34	84.39
IV nivo kvalifikacija obrazovanja %	27.24	21.63	34.10	28.13	22.41	35.40			

U okviru IV nivoa, kod gotovo svih zanimanja iskazan je suficit u odnosima ponude i tražnje, a ostvareno zapošljavanje je, prosječno, za 4,1 puta niže od iskazane ponude.

Možemo reći i da kod je većine srednjoškolskih zanimanja iskazan suficit tj. ponuda u manjoj ili većoj mjeri prevazilazi tražnju.

Tabelarni pregled deficitarnih zanimanja kod kojih je tražnja za radnom snagom u 2019. godini veća od ponude radne snage u 2019. godini:

III nivo kvalifikacija obrazovanja – Deficitarna zanimanja

Tabela 9

Zanimanje	Ponuda	Oglašeno (SRM)	Zaposleno (PU)	RNT	TRAŽNJA (SRM+RNT)	P-T
306517 Točilac pica	4	323	1	2	325	-321
306500 Ugostitelj (III SSS i KV)	15	170	0	0	170	-155
305604 Vozač teretnjaka	2	40	2	3	43	-41
302400 Elektromonter - instalater	34	59	4	6	65	-31
305231 Rukovalac jednostavnih građevinskih mašina	37	46	11	17	63	-26
307201 Zaštitar imovine – porter	1	26	0	0	26	-25
300513 Mesar	31	44	4	6	50	-19
306702 Kasir	0	18	0	0	18	-18
309081 Maser – kupeljar	0	12	0	0	12	-12
306703 Inkasant	0	11	0	0	11	-11
300502 Pekar	17	23	3	5	28	-11
309651 Kozmetičarski saradnik	4	13	0	0	13	-9
305711 Vozovođa	0	9	0	0	9	-9
305605 Vozač autobusa	1	7	0	0	7	-6
305800 Brodovođa	0	3	0	0	3	-3
300911 Uređivač zelenih površina	0	2	0	0	2	-2
305308 Kamenorezac	0	2	0	0	2	-2
306427 Prodavac u maloprodaji naftnih derivata i gasa	0	2	0	0	2	-2
301037 Stolar za izradu šablona i ortopedskih pomagala	1	2	0	0	2	-1
301908 Monter – ronilac	0	1	0	0	1	-1

III nivo kvalifikacija obrazovanja – Deficitarna zanimanja posmatrana prema grupama zanimanja

Tabela 10

Grupa zanimanja	Ponuda	Oglašeno (SRM)	Zaposleno (PU)	RNT	TRAŽNJA (SRM+RNT)	P-T
65 Zanimanja ugostiteljstva i turizma	1839	1727	396	625	2352	-513
56 Zanimanja drumskog saobraćaja	183	178	34	54	232	-49
67 Ekonomisti	3	29	1	2	31	-28
72 Zanimanja odbrane, bezbjednosti i zaštite	2	26	0	0	26	-24

90 Medicinari	0	12	0	0	12	-12
57 Željezničari	6	11	2	3	14	-8
58 Brodari	0	4	0	0	4	-4

IV nivo kvalifikacije obrazovanja – Deficitarna zanimanja

Tabela 11

Zanimanje	Ponuda	Oglašeno (SRM)	Zaposleno (PU)	RNT	TRAŽNJA (SRM+RNT)	P-T
406513 Konobar	217	449	71	60	509	-292
406523 Recepcionar	61	187	13	11	198	-137
406502 Tehničar usluživanja	34	79	15	13	92	-58
404521 Domar	0	21	0	0	21	-21
406516 Poslastičar	3	21	1	1	22	-19
406522 Domaćica smještajnih jedinica	1	16	0	0	16	-15
407201 Tehničar zaštite imovine	0	12	0	0	12	-12
405605 Vozač autobusa	0	11	0	0	11	-11
409651 Kozmetičar	8	16	0	0	16	-8
406427 Prodavac naftnih derivata i gasa	0	7	0	0	7	-7
405805 Rukovalac plovne naprave	0	7	0	0	7	-7
405731 Otpravnik vozova	2	8	0	0	8	-6
409097 Rentgenski - radiološki tehničar	1	3	0	0	3	-2
402432 Elektromonterski tehničar instalacije i opreme	2	4	0	0	4	-2
408673 Tehnički asistent snimatelja tona	0	2	0	0	2	-2
409401 Rekreativni vodič	0	2	0	0	2	-2

Napomena: Ukazujemo na činjenicu da je u ukupno prijavljenoj tražnji kod srednjeg obrazovanja (13.273) učešće nedefinisane tražnje – »neraspoređeni« u 2019. godini bilo 52,60% (6.981) koja je raspoređena po navedenoj metodologiji (52,60% u ukupnoj tražnji srednjoškolaca: 49,79% kod III nivoa (srm 6.285, nedefinisana tražnja 3.129) i 55,12% kod IV nivoa (srm 6.988, nedefinisana tražnja 3.852).

1.5 Visoko obrazovanje

Na tržištu rada u Crnoj Gori, u vidu ponude, tražnje i zapošljavanja, u toku godine prosječno egzistira oko 720 zanimanja sa visokim obrazovanjem (VI, VII, VIII nivo kvalifikacija obrazovanja), sistematizovanih u oko 60 grupa zanimanja, odnosno područja rada.

Kod visokog obrazovanja u 2019. u odnosu na 2018. godinu, nominalno iskazana ponuda je bila na nižem nivou za 1.645 (8,73%), prijavljena tražnja veća za 137 (2,39%), a evidentirano zapošljavanje bilo za 8,72% niže (4.722:5.173).

Visoko obrazovanje- odnosi ponude, tražnje i zapošljavanja u 2018. i 2019. godini

Tabela 12

	2019			2018			INDEX 2019/2018		
	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih	Ponuda	Tražnja	Zapošljavanje sa evidencije nezaposlenih
Ukupno	69218	32350	13456	85388	29372	15360	81.06	110.14	87.60
VI, VII, VIII nivo kvalifikacija obrazovanja	17194	5880	4722	18839	5743	5173	91.27	102.39	91.28
VI, VII, VIII nivo kvalifikacija obrazovanja %	24.84	18.18	35.09	22.06	19.55	33.68			

Ponuda visokog obrazovanja je u 2019. godini bila 3,6 puta veća od prijavljene tražnje (17.194:5.880).

Zapošljavanje je u 2019. godini bilo 19,69% manje od tražnje (4.722:5.880), dok je 2018. godine bilo manje za 9,9% (5.173:5.743). U odnosu na iskazanu ponudu zapošljavanje je u 2019. godini bilo 3,6 puta manje (4.722:17.194), što je na približno istom nivou kao 2018. godine (5.173:18.839).

Kod većine zanimanja sa visokim obrazovanjem ponuda, nominalno posmatrajući prevazilazi tražnju, a samo kod određenog broja tražnja je veća od ponude ali su te razlike, nominalno posmatrano, u odnosu na one sa iskazanim suficitima znatno niže.

Tabelarni pregled deficitarnih zanimanja kod kojih je tražnja za radnom snagom u 2019. godini veća od ponude radne snage u 2019. godini:

**VI i VII nivo kvalifikacija obrazovanja
– Deficitarna zanimanja-**

Tabela 13

Zanimanje	Ponuda	Oglašeno	Zaposleno	RNT	TRAŽNJA	P-T
		(SRM)	(PU)		(SRM+RNT)	
717601 Profesor matematike	4	370	3	1	371	-367
Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor	272	458	180	36	494	-222
717502 Profesor razredne nastave	168	349	138	33	382	-214
717586 Profesor klavira	1	151	1	0	151	-150
717569 Profesor muzičke grupe predmeta	3	112	0	0	112	-109
717602 Profesor fizike	2	105	1	0	105	-103
717583 Profesor gitare	0	87	0	0	87	-87
719000 Doktor medicine	165	222	44	11	233	-68
Diplomirani inženjer građevinarstva, Građevinarstvo - stepen specijaliste	86	144	30	7	151	-65
Diplomirani inženjer arhitekture, Arhitektura - stepen specijaliste	88	139	19	5	144	-56
712600 Diplomirani inženjer elektrotehnike za elektroniku	22	71	7	2	73	-51
Diplomirani mašinski inženjer, Mašinstvo - specijalista	24	71	12	3	74	-50
717610 Profesor hemije	3	40	1	0	40	-37
718235 Defektolog	21	57	3	1	58	-37
717570 Profesor likovne grupe predmeta	1	37	2	0	37	-36
717587 Profesor flaute	2	33	0	0	33	-31
716923 Informatičar	33	59	13	3	62	-29
717731 Profesor računarske grupe predmeta	2	27	1	0	27	-25
717531 Profesor njemačkog jezika	3	27	1	0	27	-24

717585 Profesor violine	1	25	1	0	25	-24
718215 Pedagog	33	52	19	5	57	-24
729082 Specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije	3	25	2	0	25	-22
Profesor biologije, Biologija stepen specijaliste	21	40	8	2	42	-21
717584 Profesor harmonike	0	18	0	0	18	-18
718600 Diplomirani muzičar	23	33	14	4	37	-14
719001 Ljekar opšte medicine	1	13	0	0	13	-12
715000 Diplomirani inženjer geodezije	5	16	3	1	17	-12
718301 Matematičar	9	19	5	1	20	-11
729092 Specijalista radiodijagnostike	0	11	0	0	11	-11
717551 Profesor psihologije	0	9	0	0	9	-9
716921 Programer informacionog sistema	0	7	0	0	7	-7
712700 Diplomirani inženjer elektrotehnike za telekomunikacije	3	8	0	0	8	-5
717701 Profesor opštetehtničkog obrazovanja	1	6	0	0	6	-5
717830 Profesor grupe predmeta kulinarstva	0	5	0	0	5	-5
717832 Profesor grupe predmeta ugostiteljstva i turizma	0	5	0	0	5	-5
718310 Fizičar	2	6	2	1	7	-5
710401 Veterinar	6	10	2	1	11	-4
712800 Diplomirani inženjer elektrotehnike za računarsku tehniku	11	14	4	1	15	-4
717588 Profesor violončela	0	4	0	0	4	-4

717730 Profesor elektronske grupe predmeta	0	4	0	0	4	-4
718693 Muzikolog	1	5	0	0	5	-4
729049 Specijalista ginekologije i akušerstva	1	5	0	0	5	-4
712500 Diplomirani inženjer elektrotehnike za elektromehaniku	0	3	0	0	3	-3
722800 Magistar tehničkih nauka za računarsku tehniku	0	3	0	0	3	-3
715123 Arhitektonski projektant enterijera i dizajna	1	4	0	0	4	-3
717536 Profesor latinskog jezika	0	3	0	0	3	-3
717555 Profesor ekonomske grupe predmeta	0	3	0	0	3	-3
717756 Profesor građevinske grupe predmeta	0	3	0	0	3	-3
717930 Profesor farmaceutske grupe predmeta	0	3	0	0	3	-3
718221 Školski psiholog	0	3	0	0	3	-3
719078 Specijalista strukovni nutricionista - dijetetičar	0	3	0	0	3	-3
729013 Specijalista neurologije	0	3	0	0	3	-3
729021 Specijalista pedijatrije	1	4	0	0	4	-3
729031 Specijalista opšte hirurgije	0	3	0	0	3	-3
717534 Profesor engleskog jezika	182	158	106	27	185	-3
711000 Diplomirani inženjer prerade i obrade drveta	1	3	1	0	3	-2
710986 Diplomirani inženjer pejzažne arhitekture i hortikulture	1	3	0	0	3	-2

715121 Arhitektonski projektant	0	2	0	0	2	-2
715801 Kapetan duge plovidbe	0	2	0	0	2	-2
716583 Strukovni menadžer gastronomije	0	2	0	0	2	-2
717562 Profesor defektolog za osobe poremećenog glasa i govora	0	2	0	0	2	-2
717810 Profesor voćarske i vinogradarske grupe predmeta	0	2	0	0	2	-2
717925 Profesor veterinarske grupe predmeta	0	2	0	0	2	-2
728300 Magistar prirodno - matematičkih nauka	0	2	0	0	2	-2
729044 Specijalista anestezije s reanimacijom	0	2	0	0	2	-2
717550 Profesor pedagogije	4	5	2	1	6	-2

Napomena: U ukupnoj tražnji je značajno učešće one koja preciznije nije definisana (zanimanje ili grupa zanimanja) odnosno traži se samo određeni nivo kvalifikacija obrazovanja. Kod visokog obrazovanja nedefinisana tražnja iznosi 20,20% (srm 5.880, nedefinisana tražnja 1.188).

VI i VII nivo kvalifikacija obrazovanja (visoko obrazovanja) – Deficitarna zanimanja posmatrana prema grupama zanimanja

Tabela 14

Grupa zanimanja	Ponuda	Oglašeno (SRM)	Zaposleno (PU)	RNT	TRAŽNJA (SRM+RNT)	P-T
76 Nastavnici prirodno-matematičke struke	123	566	46	12	578	-455
26 Električari	27	83	7	2	85	-58
77 Nastavnici tehničko-tehnološke struke	3	41	1	0	41	-38
78 Nastavnici biotehničke struke	0	13	0	0	13	-13
50 Geodeti	13	17	5	1	18	-5
79 Nastavnici zdravstvene struke	2	6	0	0	6	-4
25 Elektromehaničari	0	3	0	0	3	-3
04 Veterinari	8	10	2	1	11	-3

27 Zanimanja telekomunikacija	6	8	1	0	8	-2
10 Prerađivači i obrađivači drveta	2	3	1	0	3	-1

1.6 Deficitarna zanimanja prema regionima

Ukupna ponuda radne snage je u 2019. godini (69.218) bila za 18,94% ili 16.170 manja u odnosu na 2018. godinu (85.388).

U strukturi ukupne ponude u 2019. godine učešće lica mlađih od 25 godina bilo je 16,64%, a starijih od 50 godina 18,3% dok je učešće lica bez radnog staža u ponudi bilo 37,9%.

Tražnja je u 2019. godini bila veća za 10,14% u odnosu na 2018. godinu (32.350:29.372). Posmatrano po djelatnostima poslodavca najveće učešće u ukupnoj tražnji čine: usluge smještaja i ishrane (23,83%), obrazovanje (14,66%), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (14,15%), trgovina (10,10%) i građevinarstvo (5,70%), što čini 68,43% ukupne tražnje.

U pogledu kvalifikacione strukture tražnje u 2019. godini u odnosu na prethodnu učešće tražnje nekvalifikovane i polukvalifikovane radne snage (I i II nivo) se povećalo sa 37,8% na 40,79%, tražnja za srednjim obrazovanjem je na približno istom nivou, dok se tražnja za visokim obrazovanjem smanjila sa 19,55% na 18,18%.

Učešće zapošljavanja u prijavljenoj tražnji u 2019. godini bilo je 41,60% (13.456:32.350), a bilo je i 5,1 puta manje od iskazane ponude (13.456:69.218).

Deficitarna zanimanja u 2019. godini - Crna Gora

Tabela 15

Ukupno	Ponuda	Oglašeno	Zaposleno - PU	RNT	Tražnja (SRM+RNT)	P-T
109900 Lica bez zanimanja i stručne spreme (bez škole)	2863	5698	233	0	5698	-2835
206522 Sobarica	13	502	3	2	504	-491
206500 Pomoćni ugostitelj (II SSS i PK)	15	381	2	1	382	-367
717601 Profesor matematike	4	370	3	1	371	-367
206513 Servir	43	367	11	8	375	-332
105201 Građevinski manipulant	0	331	0	0	331	-331
306517 Točilac pića	4	323	1	2	325	-321
104502 Čistac prostorija	9	322	2	0	322	-313
406513 Konobar	217	449	71	60	509	-292

Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor	272	458	180	36	494	-222
717502 Profesor razredne nastave	168	349	138	33	382	-214
306513 Kelner	854	809	162	252	1061	-207
206515 Pomočni kuvar	111	259	31	23	282	-171
306500 Ugostitelj (III SSS i KV)	15	170	0	0	170	-155
717586 Profesor klavira	1	151	1	0	151	-150
406523 Recepcionar	61	187	13	11	198	-137
205200 Pomočni građevinski radnik (II SSS i PK)	1	132	0	0	132	-131
106501 Ugostiteljsko - turistički manipulant	2	122	0	0	122	-120
717569 Profesor muzičke grupe predmeta	3	112	0	0	112	-109
717602 Profesor fizike	2	105	1	0	105	-103
717583 Profesor gitare	0	87	0	0	87	-87
204504 Perač rublja	1	85	0	0	85	-84
719000 Doktor medicine	165	222	44	11	233	-68
Diplomirani inženjer građevinarstva, Građevinarstvo - stepen specijaliste	86	144	30	7	151	-65
204515 Kupališni spasilac	0	63	0	0	63	-63
406502 Tehničar usluživanja	34	79	15	13	92	-58
Diplomirani inženjer arhitekture, Arhitektura - stepen specijaliste	88	139	19	5	144	-56
712600 Diplomirani inženjer elektrotehnike za elektroniku	22	71	7	2	73	-51
Diplomirani mašinski inženjer, Mašinstvo - specijalista	24	71	12	3	74	-50
305604 Vozač teretnjaka	2	40	2	3	43	-41
717610 Profesor hemije	3	40	1	0	40	-37
718235 Defektolog	21	57	3	1	58	-37
717570 Profesor likovne grupe predmeta	1	37	2	0	37	-36
206401 Dostavljač robe	0	32	0	0	32	-32
717587 Profesor flaute	2	33	0	0	33	-31
302400 Elektromonter - instalater	34	59	4	6	65	-31

206506 Pripremač pica	0	30	0	0	30	-30
716923 Informatičar	33	59	13	3	62	-29
305231 Rukovalac jednostavnih građevinskih mašina	37	46	11	17	63	-26
717731 Profesor računarske grupe predmeta	2	27	1	0	27	-25
307201 Zaštitar imovine - portir	1	26	0	0	26	-25
717531 Profesor njemačkog jezika	3	27	1	0	27	-24
717585 Profesor violine	1	25	1	0	25	-24
206511 Pripremač namirnica	18	37	7	5	42	-24
718215 Pedagog	33	52	19	5	57	-24
729082 Specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije	3	25	2	0	25	-22
404521 Domar	0	21	0	0	21	-21
Profesor biologije, Biologija stepen specijaliste	21	40	8	2	42	-21
300513 Mesar	31	44	4	6	50	-19
406516 Poslastičar	3	21	1	1	22	-19
717584 Profesor harmonike	0	18	0	0	18	-18
306702 Kasir	0	18	0	0	18	-18
105801 Mornar	0	17	0	0	17	-17
104501 Komunalni higijeničar	1	16	0	0	16	-15
109901 Nosač	0	15	0	0	15	-15
206505 Roštiljdžija	0	15	0	0	15	-15
406522 Domaćica smještajnih jedinica	1	16	0	0	16	-15

U tabeli 15. se nalazi veći broj zanimanja iz oblasti vaspitanja i obrazovanja, i to sa primjetno velikim nominalnim vrijednostima deficita (deficit - ovdje predstavlja manji broj lica sa konkretnim zanimanjem na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglašanih slobodnih radnih mjesta). Iz tog razloga, za ta zanimanja urađena je i dodatna analiza.

Oblast vaspitanje i obrazovanje- broj škola, oglašanih slobodnih radnih mjesta, zapošljavanja

Tabela 16

Crna Gora	Broj škola koje su raspisivale oglase	Oglašena slobodna radna mjesta	Realizovan oglas - Ishod oglasa - zapošljavanje	Ponovljeni i nerealizovani oglasi
717601 Profesor matematike	125	370	111	200
717502 Profesor razredne nastave	109	349	256	34
Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor	-	458	287	132
717586 Profesor klavira	9	151	31	72
717569 Profesor muzičke grupe predmeta	32	112	60	28
717602 Profesor fizike	68	105	33	52
717583 Profesor gitare	9	87	17	35
717610 Profesor hemije	29	40	22	9
717570 Profesor likovne grupe predmeta	23	37	15	8
717587 Profesor flaute	4	33	15	13
717731 Profesor računarske grupe predmeta	12	27	4	21
717531 Profesor njemačkog jezika	21	27	15	0
717585 Profesor violine	7	25	5	12
Profesor biologije, Biologija stepen specijaliste	35	40	21	11
717584 Profesor harmonike	7	18	6	4

Naime, u 2019. godini 125 škola je raspisalo 370 oglasa za profesora matematike. Od tih 370 oglasa, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovano je njih 111, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok 200 oglasa spadaju u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, bilo je ukupno 4 lica sa tim zanimanjem. To ukazuje, da su se na oglase javljala i zapošljavala lica bez prethodnog prijavljivanja na evidenciju nezaposlenih Zavoda, odnosno, zapošljavala su se direktno iz sistema obrazovanja. Tako da deficit koji je

ustanovljen u tabeli (-367) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglasa, realno je značajno manji.

Isto tako, u 2019. godini, 9 škola je raspisalo ukupno 151 oglas za profesora klavira. Od tih 151 oglasa, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovana su njih 31, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok čak 72 oglasa spadaju u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, bilo je ukupno 1 lica sa tim zanimanjem. Sam podatak da je 9 škola raspisalo ukupno 151 oglas govori o velikom broju ponovljenih oglasa. Tako da deficit koji je ustanovljen u tabeli (-150) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglasa, realno je značajno manji.

U 2019. godini bilo je 349 raspisanih oglasa za profesora razredne nastave. Od tih 349 oglasa, koje je raspisalo 109 škola, realizovano je njih 256, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem. Dok 34 oglasa spadaju u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U istom periodu, na evidenciji nezaposlenih, u ukupnoj ponudi bilo je 168 lica sa tim zanimanjem. To navodi na zaključak da su se na oglase javljala i zapošljavala lica bez prethodnog prijavljivanja na evidenciju nezaposlenih Zavoda. Tako da deficit koji je ustanovljen u tabeli (-214) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglasa, realno je značajno manji.

Slično je i sa zanimanjima – predškolsko vaspitanje – (vaspitač – specijalista – profesor), profesor klavira, profesor muzičke grupe predmeta, profesor fizike, profesor gitare, profesor hemije, profesor likovne grupe predmeta, profesor flaute, profesor računarske grupe predmete, profesor njemačkog jezika, profesor violine, profesor biologije, profesor harmonike.

1.7. Sjeverni region

U ukupnoj iskazanoj ponudi radne snage sjeverni region je u 2019. godini učestvovao sa 43,87% (30.365:69.218), prijavljenoj tražnji 12,70% (4.107:32.350), a u zapošljavanju sa 29,88% (4.020:13.456). Iz navedenih podataka se može izvući zaključak da je privreda u sjevernom regionu na nižem nivou razvoja u odnosu na ostale regione i da se značajan broj nezaposlenih lica iz sjevernog regiona zapošljava u ostalim dijelovima Crne Gore, a prije svega u južnom regionu.

Tražnja u sjevernom regionu, bila je za 86,48% manja od ponude (4.107:30.365).

Deficitarna zanimanja u 2019. godini – Sjeverni region

Tabela 17

Sjeverni region	Ponuda	Oglašeno	Zaposleno - PU	RNT	Tražnja (SRM+RNT)	P-T
717601 Profesor matematike	1	223	1	0	223	-222
717502 Profesor razredne nastave	77	152	56	11	163	-86

Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor	80	104	48	10	114	-34
717602 Profesor fizike	2	34	1	0	34	-32
717569 Profesor muzičke grupe predmeta	0	31	0	0	31	-31
717586 Profesor klavira	0	29	0	0	29	-29
717570 Profesor likovne grupe predmeta	0	22	0	0	22	-22
719000 Doktor medicine	48	67	10	2	69	-21
717583 Profesor gitare	0	13	0	0	13	-13
717610 Profesor hemije	0	13	0	0	13	-13
Profesor biologije, Biologija stepen specijaliste	7	19	1	0	19	-12
Diplomirani inženjer arhitekture , Arhitektura - specijalista	15	24	4	1	25	-10
105201 Građevinski manipulant	0	10	0	0	10	-10
717531 Profesor njemačkog jezika	2	11	0	0	11	-9
717525 Profesor ruskog jezika	4	11	6	1	12	-8
710500 Diplomirani inženjer prehrambene tehnologije	2	9	1	0	9	-7
306500 Ugostitelj (III SSS i KV)	8	15	0	0	15	-7
305201 Armirač	4	10	1	1	11	-7
717731 Profesor računarske grupe predmeta	1	7	1	0	7	-6
712600 Diplomirani inženjer elektrotehnike za elektroniku	4	9	1	0	9	-5
306517 Točilac pića	1	6	0	0	6	-5
Diplomirani inženjer elektrotehnike za energetiku, energetika i automatika stepen specijalicta	7	12	1	0	13	-5

I ovdje se može primijetiti da u tabeli broj 17 imamo veliki broj zanimanja iz oblasti vaspitanja i obrazovanja, i to sa primjetno velikim nominalnim vrijednostima deficita. Iz tog razloga i ovdje smo, za ta zanimanja, uradili i dodatnu analizu.

Oblast vaspitanje i obrazovanje- broj škola, oglašanih slobodnih radnih mjesta, zapošljavanja

Tabela 18

Sjeverni region	Broj škola koje su raspisivale oglase	Oglašena slobodna radna mjesta	Realizovan oglas - Ishod oglasa - zapošljavanje	Ponovljeni i nerealizovani oglasi
717601 Profesor matematike	59	223	61	123
717502 Profesor razredne nastave	51	152	105	20
Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor	-	104	72	25
717602 Profesor fizike	22	34	14	17
717569 Profesor muzičke grupe predmeta	15	31	11	16
717586 Profesor klavira	3	29	1	23
717570 Profesor likovne grupe predmeta	13	22	7	6
717583 Profesor gitare	4	13	1	9
717610 Profesor hemije	7	13	12	0
Profesor biologije, Biologija stepen specijaliste				0
717531 Profesor njemačkog jezika	6	11	4	0
717525 Profesor ruskog jezika	9	11	5	0
717731 Profesor računarske grupe predmeta	5	7	1	6

U 2019. godini, u sjevernom regionu, 59 škola je raspisalo 223 oglasa za profesora matematike. Od tih 223 oglasa, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovano je njih 61, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok 123 oglasa spadaju u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, bilo je ukupno 1 lice sa tim zanimanjem. Zaključak je da su se na oglase javljala i zapošljavala lica bez prethodnog prijavljivanja na evidenciju nezaposlenih Zavoda, odnosno, zapošljavala su se direktno iz sistema obrazovanja, tako da deficit koji je ustanovljen u tabeli (-222) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglašanih slobodnih radnih mjesta, realno je značajno manji.

U 2019. godini, u sjevernom regionu, bila su 152 raspisana oglasa za profesora razredne nastave. Od tih 152 oglasa, koje je raspisala 51 škola, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovana su njih 105, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok 20 oglasa spada u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, u sjevernom regionu, bilo je ukupno 77 lica sa tim zanimanjem. To ukazuje na zaključak da su se na oglase javljala i zapošljavala lica bez prethodnog prijavljivanja na evidenciju nezaposlenih Zavoda. Tako da deficit koji je ustanovljen u tabeli (-86) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglašanih slobodnih radnih mjesta, realno je značajno manji.

Slično je i sa ostalim zanimanjima vaspitanja i obrazovanja koja su data u tabeli.

1.8. Središnji region

U ukupnoj iskazanoj ponudi radne snage središnji region je u 2019. godini učestvovao sa 39,55% (27.375), prijavljenoj tražnji 30,69% (9.927), a u zapošljavanju sa 37,38% (5.030).

Tražnja u središnjem regionu bila je za 63,74% manja od ponude (9.927:27.375).

Deficitarna zanimanja u 2019. godini

Tabela 19

Središnji region	Ponuda	Oglašeno	Zaposleno - PU	RNT	Tražnja (SRM+RNT)	P-T
409003 Zdravstveni tehničar	122	208	42	41	249	-127
Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor	155	269	107	21	290	-135
717601 Profesor matematike	2	78	1	0	78	-76
717502 Profesor razredne nastave	65	120	56	15	135	-70
712600 Diplomirani inženjer elektrotehnike za elektroniku	13	57	3	1	58	-45
Diplomirani inženjer građevinarstva, Građevinarstvo - stepen specijaliste	45	79	17	5	84	-39
718235 Defektolog	3	38	0	0	38	-35
717602 Profesor fizike	0	33	0	0	33	-33
409002 Medicinska sestra	71	77	27	27	104	-33
302400 Elektromonter - instalater	7	37	1	2	39	-32

204504 Perač rublja	0	24	0	0	24	-24
718215 Pedagog	9	32	3	1	33	-24
Diplomirani inženjer arhitekture), Arhitektura - stepen specijaliste	42	62	10	3	65	-23
716923 Informatičar	3	24	4	1	25	-22
718600 Diplomirani muzičar	12	32	6	2	34	-22
104502 Čistac prostorija	0	21	0	0	21	-21
717610 Profesor hemije	0	18	0	0	18	-18
718220 Psiholog	11	25	4	1	26	-15
717569 Profesor muzičke grupe predmeta	0	15	0	0	15	-15
718301 Matematičar	5	19	3	1	20	-15
Diplomirani mašinski inženjer Mašinstvo - stepen specijaliste	20	33	4	1	34	-14
717586 Profesor klavira	0	14	0	0	14	-14
717531 Profesor njemačkog jezika	0	13	1	0	13	-13
306500 Ugostitelj (III SSS i KV)	2	14	0	0	14	-12
729092 Specijalista radiodijagnostike	0	11	0	0	11	-11
717611 Profesor biologije	10	19	7	2	21	-11
405605 Vozač autobusa	0	10	0	0	10	-10
407201 Tehničar zaštite imovine	0	10	0	0	10	-10
710100 Diplomirani poljoprivredni inženjer za proizvodnju bilja	9	17	5	1	18	-9
305711 Vozovoda	0	9	0	0	9	-9
712800 Diplomirani inženjer elektrotehnike za računarsku tehniku	3	12	0	0	12	-9
305604 Vozač teretnjaka	0	6	1	2	8	-8
409000 Medicinski tehničar	88	54	43	42	96	-8
717583 Profesor gitare	0	8	0	0	8	-8
717570 Profesor likovne grupe predmeta	1	8	2	1	9	-8
712700 Diplomirani inženjer elektrotehnike za telekomunikacije	1	8	0	0	8	-7

715000 Diplomirani inženjer geodezije	4	10	3	1	11	-7
716921 Programer informacionog sistema	0	6	0	0	6	-6
301900 Monter - instalater (III SSS i KV)	7	10	1	2	12	-5
710401 Veterinar	1	6	1	0	6	-5
717551 Profesor psihologije	0	5	0	0	5	-5
305231 Rukovalac jednostavnih građevinskih mašina	17	10	5	12	22	-5

I u središnjem regionu evidentan je značajan broj zanimanja iz oblasti vaspitanja i obrazovanja, i to sa primjetno velikim nominalnim vrijednostima deficita. Iz tog razloga i ovdje je, za ta zanimanja, urađena dodatna analiza.

Oblast vaspitanje i obrazovanje- broj škola, oglašanih slobodnih radnih mjesta, zapošljavanja

Tabela 20

Središnji region	Broj škola koje su raspisivale oglase	Oglašena slobodna radna mjesta	Realizovan oglas - Ishod oglasa - zapošljavanje	Ponovljeni i nerealizovani oglasi
Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor	-	269	168	80
717601 Profesor matematike	44	78	31	47
717502 Profesor razredne nastave	37	120	93	1
717602 Profesor fizike	24	33	13	13
717610 Profesor hemije	13	18	7	6
717569 Profesor muzičke grupe predmeta	7	15	4	6
717586 Profesor klavira	1	14	0	6
717531 Profesor njemačkog jezika	12	13	9	0
Profesor biologije, Biologija stepen specijaliste	18	19	8	5
717583 Profesor gitare	1	8	0	4

717570 Profesor likovne grupe predmeta	4	8	3	1
717551 Profesor psihologije	5	5	2	3

Tokom 2019. godine, u središnjem regionu 44 školske ustanove su raspisale 78 oglasa za profesora matematike. Od tih 78 oglasa, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovano je njih 31, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok 47 oglasa spadaju u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, bilo je ukupno 2 lica sa tim zanimanjem. To navodi na zaključak da su se na oglase javljala i zapošljavala lica bez prethodnog prijavljivanja na evidenciju nezaposlenih Zavoda, odnosno, zapošljavala su se direktno iz sistema obrazovanja. Tako da deficit koji je ustanovljen u tabeli (-76) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglašanih slobodnih radnih mjesta, realno je značajno manji.

U 2019. godini, u središnjem regionu, bilo je 120 raspisanih oglasa za profesora razredne nastave. Od tih 120 oglasa, koje je raspisalo 37 škola, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovana su njih 93, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok 1 oglas spada u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, bilo je ukupno 65 lica sa tim zanimanjem. To ukazuje na to da su se na oglase javljala i zapošljavala lica bez prethodnog prijavljivanja na evidenciju nezaposlenih Zavoda. Tako da deficit iz tabele (-70) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglašanih slobodnih radnih mjesta, realno je značajno manji.

Slično je i sa ostalim zanimanjima vaspitanja i obrazovanja koja su data u tabeli.

1.9. Primorski region

U ukupnoj iskazanoj ponudi radne snage primorski region je u 2019. godini učestvovao sa 16,58% (11.478:69.218), prijavljenoj tražnji 56,62% (18.316:32.350), a u zapošljavanju sa 32,74% (4.406:13.456).

Tražnja u primorskom regionu, bila je 59,57% veća od ponude (18.316:11.478).

Deficitarna zanimanja u primorskom regionu tokom 2019. godine

Tabela 21

Primorski region	Ponuda	Oglašeno	Zaposleno - PU	RNT	Tražnja (SRM+RNT)	P-T
306513 Kelner	161	628	86	169	797	-636
206522 Sobarica	12	500	3	4	504	-492
406513 Konobar	38	429	30	33	462	-424
306515 Kuvar jednostavnih jela	152	314	116	228	542	-390

206500 Pomočni ugostitelj (II SSS i PK)	6	381	2	3	384	-378
206513 Servir	20	367	7	10	377	-357
105201 Građevinski manipulant	0	321	0	0	321	-321
306517 Točilac pića	2	317	0	0	317	-315
104502 Čistac prostorija	9	298	2	20	318	-309
306400 Prodavac (III SSS i KV)	386	414	118	232	646	-260
206515 Pomočni kuvar	41	253	16	22	275	-234
406515 Kuvar	80	219	60	67	286	-206
406523 Recepcionar	9	184	5	6	190	-181
306500 Ugostitelj (III SSS i KV)	5	141	0	0	141	-136
205200 Pomočni građevinski radnik (II SSS i PK)	1	132	0	0	132	-131
106501 Ugostiteljsko - turistički manipulant	2	122	0	0	122	-120
717586 Profesor klavira	1	108	1	0	108	-107
409002 Medicinska sestra	44	104	23	26	130	-86
206400 Rukovalac robom - pomoćni prodavac (II SSS i PK)	57	117	18	25	142	-85
409000 Medicinski tehničar	27	83	24	27	110	-83
305600 Vozač drumskog vozila (III SSS i KV)	21	78	8	16	94	-73
406502 Tehničar usluživanja	7	70	6	7	77	-70
717601 Profesor matematike	1	69	1	0	69	-68
717583 Profesor gitare	0	66	0	0	66	-66
204515 Kupališni spasilac	0	63	0	0	63	-63
717569 Profesor muzičke grupe predmeta	3	66	0	0	66	-63
204504 Perač rublja	1	61	0	0	61	-60
717502 Profesor razredne nastave	26	77	26	6	83	-57
Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor	37	85	25	5	90	-53
406500 Turistički i ugostiteljski tehničar	165	140	66	73	213	-48
Diplomirani inženjer građevinarstva, Građevinarstvo - stepen specijaliste	17	56	7	2	58	-41

719000 Doktor medicine	35	77	11	3	80	-45
406400 Trgovački tehničar (IV SSS)	146	89	90	100	189	-43
717602 Profesor fizike	0	38	0	0	38	-38
206511 Pripremač namirnica	7	37	5	7	44	-37
Diplomirani inženjer arhitekture, Arhitektura - stepen specijaliste	31	53	5	1	54	-23
402400 Elektrotehničar energetike	38	39	31	34	73	-35
305231 Rukovalac jednostavnih građevinskih mašina	3	34	2	4	38	-35
409082 Fizioterapeutska sestra/tehničar	38	43	26	29	72	-34
305604 Vozač teretnjaka	0	33	0	0	33	-33
206401 Dostavljač robe	0	32	0	0	32	-32
Diplomirani farmaceut, doktor farmacije	4	34	4	1	35	-34
717587 Profesor flaute	0	31	0	0	31	-31
206506 Pripremač pica	0	30	0	0	30	-30
406501 Tehničar kulinarstva	9	31	5	6	37	-28
407100 Administrativni tehničar (IV SSS)	15	36	5	6	42	-27
409200 Farmaceutski tehničar (IV SSS)	23	24	22	24	48	-25
729082 Specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije	1	24	1	0	24	-23
307201 Zaštitar imovine - portir	0	23	0	0	23	-23
200502 Pomoćnik pekara	2	22	1	1	23	-21
301813 Bravar	48	49	10	20	69	-21
306461 Magacioner	10	22	4	8	30	-20
207100 Pomoćni administrativni radnik (II SSS i PK)	5	23	1	1	24	-19
717585 Profesor violine	1	20	1	0	20	-19
300513 Mesar	7	22	2	4	26	-19
306702 Kasir	0	18	0	0	18	-18
406516 Poslastičar	0	18	0	0	18	-18
307101 Administrator	6	20	2	4	24	-18
306516 Poslastičar jednostavnih poslastica	13	17	7	14	31	-18
105801 Mornar	0	17	0	0	17	-17

717731 Profesor računarске grupe predmeta	0	17	0	0	17	-17
406522 Domaćica smještajnih jedinica	0	16	0	0	16	-16
104501 Komunalni higijeničar	1	16	0	0	16	-15
404521 Domar	0	15	0	0	15	-15
Diplomirani mašinski inženjer, Mašinstvo - specijalista	10	21	5	1	22	-12
206505 Roštiljdzija	0	14	0	0	14	-14
206521 Hotelski vratar	0	14	0	0	14	-14
300502 Pekar	3	15	0	0	15	-12
309081 Maser - kupeljar	0	12	0	0	12	-12
302431 Elektroinstalater	32	18	13	26	44	-12
306703 Inkasant	0	11	0	0	11	-11
409651 Kozmetičar	0	11	0	0	11	-11
717584 Profesor harmonike	0	11	0	0	11	-11
100501 Manipulant u prehrambenoj proizvodnji	0	10	0	0	10	-10
309651 Kozmetičarski saradnik	3	13	0	0	13	-10
300515 Kuvar industrijskih jela	0	0	5	10	10	-10
716923 Informatičar	6	15	3	1	16	-10
405604 Vozač teretnog motornog vozila	2	9	2	2	11	-9
200121 Pomoćnik cvjećara - vrtlara	0	9	0	0	9	-9
203131 Punilac naftnih derivata	0	9	0	0	9	-9
302400 Elektromonter - instalater (III SSS i KV)	7	14	1	2	16	-9
405200 Građevinski tehničar (IV SSS)	32	26	13	14	40	-8
205204 Pomoćnik zidara	5	12	1	1	13	-8
208620 Biletar - redar	0	8	0	0	8	-8
719001 Ljekar opšte medicine	1	9	0	0	9	-8
718215 Pedagog	5	11	5	1	12	-7
409100 Stomatološki - zubni tehničar (IV SSS)	11	6	11	12	18	-7
405000 Geodetski tehničar (IV SSS)	5	10	2	2	12	-7

104701 Molersko-farbarski manipulant	0	7	0	0	7	-7
405805 Rukovalac plovne naprave	0	7	0	0	7	-7
406427 Prodavac naftnih derivata i gasa	0	7	0	0	7	-7
717570 Profesor likovne grupe predmeta	0	7	0	0	7	-7
301972 Vodoinstalater	19	10	8	16	26	-7
406435 Prodavac mješovite robe	1	2	5	6	8	-7
717610 Profesor hemije	3	9	1	0	9	-6
718235 Defektolog	7	13	1	0	13	-6
206516 Pomoćnik poslasticara	4	6	3	4	10	-6
209651 Pomoćni kozmetičar	2	6	1	1	7	-5
402600 Elektrotehničar elektronike (IV SSS)	33	16	20	22	38	-5
209081 Relaksacioni maser	0	5	0	0	5	-5
304701 Moler - farbar	2	7	0	0	7	-5
715000 Diplomirani inženjer geodezije	0	5	0	0	5	-5
717830 Profesor grupe predmeta kulinarstva	0	5	0	0	5	-5
301035 Stolar za montažu, opravke i održavanje	4	7	1	2	9	-5

I u primorskom regionu se uočava značajan broj zanimanja iz oblasti vaspitanja i obrazovanja, i to sa primjetno velikim nominalnim vrijednostima deficita. Iz tog razloga za ta zanimanja, urađena je i dodatna analiza.

Oblast vaspitanje i obrazovanje- broj škola, oglašanih slobodnih radnih mjesta, zapošljavanja

Tabela 22

Primorski region	Broj škola koje su raspisivale oglase	Oglašena slobodna radna mjesta	Realizovan oglas - Ishod oglasa - zapošljavanje	Ponovljeni i nerealizovani oglasi
717586 Profesor klavira	5	108	30	43
717601 Profesor matematike	23	69	19	30
717583 Profesor gitare	5	66	16	22

717569 Profesor muzičke grupe predmeta	10	66	45	6
717502 Profesor razredne nastave	21	77	58	13
Predškolsko vaspitanje - vaspitač, specijalista, profesor		85	47	27
717602 Profesor fizike	22	38	6	22
717587 Profesor flaute	3	31	15	11
717585 Profesor violine	4	20	4	9
717731 Profesor računarske grupe predmeta	4	16	0	14
717584 Profesor harmonike	3	11	5	1
717570 Profesor likovne grupe predmeta	6	7	5	1
717610 Profesor hemije	9	9	3	3
717830 Profesor grupe predmeta kulinarstva	3	5	2	3

U primorskom regionu u 2019. godini, 5 škola raspisalo je ukupno 108 oglasa za profesora klavira. Od tih 108 oglasa, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovano je njih 30, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok čak 43 oglasa spadaju u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, bilo je ukupno 1 lica sa tim zanimanjem. Sam podatak da je 5 škola raspisalo ukupno 108 oglasa govori o velikom broju ponovljenih oglasa. Tako da deficit iz tabele (-107) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglasa, realno je značajno manji.

U 2019. godini, u primorskom regionu, bilo je 69 raspisanih oglasa za profesora matematike. Od tih 69 oglasa, koje su raspisale 23 škole, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovano je njih 19, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok 30 oglasa spadaju u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, bilo je ukupno 1 lice sa tim zanimanjem. To navodi na zaključak da su se na oglase javljala i zapošljavala lica bez prethodnog prijavljivanja na evidenciju nezaposlenih Zavoda, odnosno, zapošljavala su se direktno iz sistema obrazovanja. Tako da deficit koji je ustanovljen u tabeli (-68) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglašanih slobodnih radnih mjesta, realno je značajno manji.

U tku 2019. godine, u primorskom regionu, bilo je 66 raspisanih oglasa za profesora razredne nastave. Od tih 66 oglasa, koje je raspisalo 5 škola, prema dobijenim povratnim informacijama, realizovano je njih 16, odnosno ti oglasi su rezultirali zapošljavanjem, dok 22 oglasa spada u grupu ponovljenih i nerealizovanih oglasa. U isto vrijeme, na evidenciji nezaposlenih, u primorskom regionu, nije bilo lica sa tim zanimanjem. Zaključak je da su se na oglase javljala i zapošljavala

lica bez prethodnog prijavljivanja na evidenciju nezaposlenih Zavoda. Tako da deficit koji smo ustanovili u tabeli (-66) i koji u stvari predstavlja deficit konkretnog zanimanja na evidenciji nezaposlenih ZZZCG u odnosu na broj oglasenih slobodnih radnih mjesta, realno je značajno manji.

Slično je i sa ostalim zanimanjima vaspitanja i obrazovanja koja su data u tabeli.

2. ZAPOŠLJAVANJE I RAD STRANACA U CRNOJ GORI

Zapošljavanje i rad stranaca u Crnoj Gori uređeni su Zakonom o strancima („Sl. list Crne Gore“, broj 12/2018 od 23.02.2018. godine) i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o strancima („Sl. list Crne Gore“, broj 3/2019 od 15.01.2019. godine). Zakonom je dat okvir uvrđivanja broja radnih dozvola za strance, odnosno definisano je da Vlada godišnje utvrđuje broj radnih dozvola za strance – kvote.

Odlukom o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2019. godinu ("Sl. list CG" br. 2/2019 od 11.01.2019. godine), utvrđen je broj radnih dozvola za strance za 2019. godinu u ukupnom broju od 20.454. Od ovog broja izdvojeno je 5.000 radnih dozvola koje su se mogle dodatno rasporediti od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja, u skladu sa potrebama tržišta rada. Ministarstvo rada je donijelo odluku o raspodjeli 3.620 radnih dozvola za zapošljavanje stranaca, odnosno ukupni broj raspoređenih radnih dozvola iznosi 19.074.

Prema podacima iz Ministarstva unutrašnjih poslova, kao nadležnog za izdavanje dozvola za privremeni boravak i rad stranaca, u 2019. godini izdate su 27.634 dozvole za rad i zapošljavanje stranaca (15.582 u kvoti i 12.052 van kvote) što je za 1.307 ili 4,96% dozvola više u odnosu na 2018. godinu (26.327). Od ukupno izdatih dozvola za strance u kvoti, posmatrano prema vrstama dozvola, 80,30% je izdato za zapošljavanje stranaca (12.513), a 19,70% za sezonsko zapošljavanje stranaca (3.069). U utrošenim kvotama za zapošljavanje stranaca u 2019. godini, pretežno učešće (81,38%), imaju četiri grupe zanimanja: građevinarstvo, usluge smještaja i ishrane, ostale uslužne djelatnosti i trgovina. Utrošenost kvote u odnosu na raspoređenu kvotu u 2019. godini je na nivou 81,69%. Utrošenost kvota prema vrstama dozvola je kod zapošljavanja stranaca – 89,24%, dok je za sezonsko zapošljavanje 60,75%.

Djelatnosti u kojima je najmanja utrošenost kvota u odnosu na raspoređenu kvotu tokom 2019. godine su: djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela (nije bilo izdatih radnih dozvola), djelatnost domaćinstva kao poslodavca; djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe (4 dozvole, 50% od raspoložive kvote), snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija (57 dozvola, 59,38% raspoložive kvote), dok je relativno posmatrano najviše utrošena u djelatnostima: obrazovanje i rudarstvo (po 100%), zdravstvena i socijalna zaštita i građevinarstvo (po 98,33%), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (96,95%) i trgovina (94,88%). Na kraju 2019. godine, ostalo je neiskorišćeno 18,31% raspoređene kvote za izdavanje radnih dozvola za strance.

Pregled izdatih dozvola za rad i zapošljavanje stranaca

Tabela 23

Djelatnost	Raspoređena kvota			Izdate radne dozvole			% utrosenost kvote				
	Dozvole za zapošljavanje stranaca	Dozvole za sezonsko zapošljavanje stranaca	Ukupno	Dozvole za zapošljavanje stranaca	Dozvole za sezonsko zapošljavanje stranaca	U kvoti	Van kvote	Ukupno	Dozvole za zapošljavanje stranaca	Dozvole za sezonsko zapošljavanje stranaca	Ukupno
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	180	415	595	121	307	428	46	474	67.22	73.98	71.93
B.Rudarstvo	87	0	87	87	0	87	70	157	100.00	-	100.00
C.Prerađivačka industrija	348	33	381	337	22	359	135	494	96.84	66.67	94.23
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	96	0	96	57	0	57	240	297	59.38	-	59.38
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	82	0	82	67	0	67	28	95	81.71	-	81.71
F.Građevinarstvo	5390	110	5500	5325	83	5408	6608	12016	98.79	75.45	98.33
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	1070	102	1172	1039	73	1112	1009	2121	97.10	71.57	94.88
H.Saobraćaj i skladištenje	357	122	479	338	63	401	148	549	94.68	51.64	83.72
I.Usluge smještaja i ishrane	3229	3478	6707	2298	2154	4452	506	4958	71.17	61.93	66.38
J.Informisanje i komunikacije	380	33	413	325	10	335	675	1010	85.53	30.30	81.11
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	91	0	91	73	0	73	53	126	80.22	-	80.22
L.Poslovanje nekretninama	115	12	127	114	6	120	290	410	99.13	50.00	94.49
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	454	11	465	388	4	392	448	840	85.46	36.36	84.30
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	123	8	131	123	4	127	378	505	100.00	50.00	96.95
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	0	0	0	0	0	0	2	2	-	-	-
P.Obrazovanje	60	0	60	60	0	60	27	87	100.00	-	100.00
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	120	0	120	118	0	118	14	132	98.33	-	98.33
R.Umjetnost, zabava i rekreacija	328	74	402	243	31	274	133	407	74.09	41.89	68.16
S.Ostale uslužne djelatnosti	1505	652	2157	1396	312	1708	1227	2935	92.76	47.85	79.18
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	6	2	8	4	0	4	15	19	66.67	0.00	50.00
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela	1	0	1	0	0	0	0	0	0.00	-	0.00
UKUPNO	14022	5052	19074	12513	3069	15582	12052	27634	89.24	60.75	81.69

Već duži niz godina crnogorsko tržište rada je veoma interesantna destinacija za sezonsko zapošljavanje radne snage iz zemalja, prije svega neposrednog okruženja, a i šire. Razlog za povećano zapošljavanje stranaca posebno iz susjednih zemalja je rad na sezonskim poslovima, a najčešće rad u djelatnostima građevinarstva, turizma i trgovine.

Kada je u pitanju zapošljavanje stranaca po zemlji porijekla, u periodu od 1.1- 31.12.2019. godine najviše radnih dozvola (56,54%) izdato je licima iz susjednih zemalja (Srbija, BIH, Albanija, Kosovo, Makedonija), Turskoj 17,89%, Kini 8,89%, Ruskoj Federaciji 6,74% i ostalim državama 9,94%.

Izdate radne dozvole po državama

Tabela 24

Država	1.1-31.12.2019	%
Srbija	8128	29.41
Turska	4943	17.89
BIH	2769	10.02
Kina	2458	8.89
Albanija	2331	8.44
Ruska Federacija	1863	6.74
Kosovo	1481	5.36
Makedonija	916	3.31
Ostalo	2745	9.94
Ukupno	27634	100.00

Posmatrajući po opštinama, u 2019. godini najviše radnih dozvola izdato je u Podgorici (38,10% od ukupnog broja dozvola), zatim u Budvi 23,12% i Herceg Novom 11,29%. Najmanji broj izdatih radnih dozvola u periodu 01.01- 31.12.2019. godine bio je u opštinama: Šavnik (4), Andrijevića (6), Gusinje (7) i Plužine (9), dok za isti period 2019. godine u Petnjici nije bilo izdatih radnih dozvola.

U narednoj tabeli dat je prikaz izdatih radnih dozvola po opštinama i regionima.

Izdate radne dozvole po opštinama

Tabela 25

Opština	01.01.- 31.12.2019.	%
	1	2
Andrijevića	6	0.02
Berane	42	0.15
Bijelo Polje	234	0.85

Mojkovac	63	0.23
Kolašin	26	0.09
Plužine	9	0.03
Šavnik	4	0.01
Pljevlja	51	0.18
Žabljak	39	0.14
Plav	24	0.09
Gusinje	7	0.03
Rožaje	70	0.25
Petnjica	0	0.00
Sjeverni region	575	2.08
Budva	6388	23.12
Bar	2154	7.79
Ulcinj	769	2.78
Herceg Novi	3120	11.29
Kotor	1260	4.56
Tivat	1809	6.55
Južni region	15500	56.09
Nikšić	507	1.83
Cetinje	113	0.41
Danilovgrad	128	0.46
Podgorica	10529	38.10
Golubovci	98	0.35
Tuzi	184	0.67
Središnji region	11559	41.83
UKUPNO CG	27634	100

U šest primorskih opština i Podgorici, u periodu 1.1-31.12.2019. godine izdato je ukupno 26.029 dozvola za strance, što čini 94,19% od ukupnog broja izdatih radnih dozvola. Po regionima najmanje je izdato u sjevernom 2,08%, zatim u središnjem 41,83% i najviše u južnom regionu 56,09%.

Pregled ponude, tražnje, zapošljavanja i izdatih radnih dozvola u kvoti

Tabela 26

Zanimanje	Ponuda	Izdate radne dozvole u kvoti
1 DIREKTORI		
112 Direktori poslovnih subjekata i izvršni direktori		27
132 Rukovodioci u prerađivačkoj industriji, rudarstvu, građevinarstvu		9
Ukupno		36
2 STRUČNJACI I UMJETNICI		
211 Stručnjaci fizičkih i geo nauka	50	18
UKUPNO 2111 Fizičari	28	
UKUPNO 2113 Hemičari	12	
UKUPNO 2114 Geolozi i geofizičari	10	
212 Matematičari, aktuari (stručnjaci osiguranja) i statističari	145	2
214 Stručnjaci tehničkih nauka (osim elektrotehničkih nauka)	776	155
UKUPNO 2141 Industrijski inženjeri	32	
UKUPNO 2142 Građevinski inženjeri	302	
UKUPNO 2143 Inženjeri zaštite životne sredine	22	
UKUPNO 2144 Mašinski inženjeri	182	
UKUPNO 2145 Hemijski inženjeri i tehnolozi	186	
UKUPNO 2146 Inženjeri i tehnolozi rudarstva, metalurgije i srodni stručnjaci	47	
UKUPNO 2149 Stručnjaci tehničkih nauka koji nijesu klasifikovani na drugom mjestu	5	
215 Inženjeri elektrotehničkih nauka	350	51
UKUPNO 2151 Inženjeri energetike	154	
UKUPNO 2152 Inženjeri elektronike	186	
UKUPNO 2153 Inženjeri telekomunikacija	10	
216 Arhitekta, urbanisti, geodete i dizajneri	1085	84
UKUPNO 2161 Arhitekta	194	
UKUPNO 2162 Arhitekta za uređenje prostora	8	

UKUPNO 2163 Dizajneri proizvoda i odjeće i kreatori	1	
UKUPNO 2164 Urbanistički i saobraćajni planeri	797	
UKUPNO 2165 Kartografi i geodete	13	
UKUPNO 2166 Grafički i multimedijски dizajneri	72	
221 Ljekari/doktori medicine i doktori specijalisti	176	50
UKUPNO 2211 Ljekari / doktori medicine	168	
UKUPNO 2212 Ljekari / doktori specijaliste	8	
224 Zanimanja u pružanju hitne medicinske pomoći	10	1
225 Veterinari	9	11
UKUPNO 2250 Veterinari	9	
226 Ostali zdravstveni stručnjaci	457	87
UKUPNO 2261 Doktori stomatologije	139	
UKUPNO 2262 Farmaceuti, farmakolozi, patolozi i srodni	67	
UKUPNO 2264 Fizioterapeuti	251	
231 Nastavno osoblje u visokom obrazovanju	1	6
UKUPNO 2310 Nastavno osoblje u visokom obrazovanju	1	
232 Nastavnici stručnog obrazovanja	15	7
235 Ostali stručnjaci za obrazovanje i vaspitanje (u nastavi)	38	64
UKUPNO 2353 Ostali nastavnici jezika (van redovnog školovanja)	11	
UKUPNO 2354 Ostali nastavnici muzike (van redovnog školovanja)	4	
UKUPNO 2355 Ostali nastavnici umjetnosti (van redovnog školovanja)	0	
UKUPNO 2359 Stručnjaci za obrazovanje i vaspitanje (u nastavi) koji nijesu klasifikovani na drugom mjestu	23	
241 Stručnjaci za finansije	502	70
UKUPNO 2411 Stručnjaci računovodstva	169	
UKUPNO 2412 Finansijski i investicioni savjetnici	333	

243 Stručnjaci za prodaju, marketing i odnose sa javnošću		21
2434 Stručnjaci za prodaju, marketing i odnose sa javnošću		
251 Stručnjaci za razvoj i analizu softvera i aplikacija		94
UKUPNO 2512 Stručnjaci za razvoj softvera		
UKUPNO 2514 Programeri aplikacija		
UKUPNO 2519 Stručnjaci za razvoj softvera i aplikacija i analitičari koji nijesu kvalifikovani na drugom mjestu		
252 Stručnjaci za baze podataka i mreže	34	23
UKUPNO 2522 Sistem administratori		
UKUPNO 2523 Stručnjaci za računarske mreže / kompjutersko umrežavanje	34	
264 Književnici, novinari i lingvisti	261	1
UKUPNO 2642 Novinari	261	
263 Stručnjaci administracije	16	6
265 Umjetnici - stvaraoci i izvođači	163	47
UKUPNO 2652 Muzičari - instrumentalisti, pjevači i kompozitori	119	
UKUPNO 2654 Filmski, pozorišni i srodni režiseri i producenti	36	
UKUPNO 2655 Glumci	7	
UKUPNO 2657 Snimatelji i operateri audio vizuelne opreme		
UKUPNO 2659 Umjetnici – stvaraoci i izvođači koji nijesu klasifikovani na drugom mjestu	1	
Ukupno	4057	798
3 STRUČNI SARADNICI I TEHNIČARI		
311 Stručni saradnici i tehničari oblasti fizike, hemije i tehničkih nauka	565	25
UKUPNO 3112 Stručni saradnici i tehničari u građevinarstvu	565	
312 Nadzornici u rudarstvu, prerađivačkoj industriji (proizvodnji) i građevinarstvu		46

UKUPNO 3123 Nadzornici u građevinarstvu		
313 Kontrolori i tehničari kontrole tehničko-tehnoloških procesa	3	3
314 Stručni saradnici i tehničari u prirodnim naukama i srodni stručni saradnici	448	6
UKUPNO 3142 Stručni saradnici i tehničari u poljoprivredi	448	
315 Stručni saradnici i tehničari plovila i vazduhoplova	2	4
UKUPNO 3153 Piloti aviona i srodni	2	
321 Medicinski i farmaceutski tehničari	659	10
331 Stručni saradnici u oblasti finansija i matematike	2032	22
UKUPNO 3312 Stručni saradnici za kreditne poslove i zajmove	216	
UKUPNO 3313 Stručni saradnici računovodstva i knjigovodstva	1816	
332 Stručni saradnici i posrednici u osiguranju i trgovini	622	2
333 Stručni saradnici u poslovnim uslugama		24
UKUPNO 3334 Agenti za nekretnine i za imovinska pitanja		
334 Stručni saradnici u oblasti umjetnosti, kulture i kulinarstva	3	268
UKUPNO 3343 Administrativni i izvršni sekretari	3	
341 Stručnjaci društvenih nauka i religije	396	7
342 Sportski i sportsko rekreativni radnici	80	3
343 Stručni saradnici u oblasti umjetnosti , kulture i kulinarstva	93	6
UKUPNO 3431 Fotografi	2	
UKUPNO 3432 Dizajneri enterijera i dekorateri	33	
UKUPNO 3433 Galerijski, bibliotečki , muzejski, arhivski saradnici i saradnici drugih ustanova zaštite kulturnih nasleđa	37	
UKUPNO 3434 Glavni kuvari	21	

UKUPNO 3435 Scenski saradnici, muzičari, igrači i srodni scenski saradnici		
352 Stručni saradnici i tehničari telekomunikacija i emitovanja	256	10
UKUPNO 3522 Stručni saradnici i tehničari za telekomunikacionu tehniku	256	
Ukupno	5157	436
4 SLUŽBENICI ZA ADMINISTRATIVNE POSLOVE		
411 Službenici za opšte administrativne poslove	147	553
UKUPNO 4110 Službenici za opšte administrativne poslove	147	
421 Blagajnici, službenici i novčane naplate i srodni službenici	2	16
422 Službenici na informisanju stranaka i srodni	1321	90
UKUPNO 4221 Službenici turističkih agencija i srodni	1260	
UKUPNO 4224 Hotelski recepcioneri	61	
431 Knjigovodstveni , finansijski, statistički i obračunski službenici		56
UKUPNO 4311 Računovodstveni i knjigovodstveni službenici		
432 Službenici za evidentiranje u proizvodnji, skladištenju i transportu	148	2
Ukupno	1618	717
5 ZANIMANJA U USLUGAMA I TRGOVINI		
511 Turistički pratioci i vodiči, stjuardi i kondukteri	6	15
512 Kuvari	1338	212
UKUPNO 5120 Kuvari	1338	
513 Konobari i barmeni	1179	528
UKUPNO 5131 Konobari	1175	
UKUPNO 5132 Barmeni	4	
514 Zanimanja za njegu ljepote i srodna	1030	68
UKUPNO 5141 Frizeri i srodni	1011	
UKUPNO 5142 Kozmetičari i srodni	19	

515 Domari i nastojnici za održavanje zgrada i poslovnih prostora	2	1
516 Zanimanja ličnih usluga koja nijesu klasifikovana na drugom mjestu	1	3
522 Prodavci i trgovci u radnjama	2387	374
UKUPNO 5223 Prodavci u radnjama /prodavnicama /Pomoćnici prodaje u radnjama	2387	
523 Kasiri i biletari		8
541 Zanimanja obezbjeđenja imovine i lica	1	7
Ukupno	5944	1216
6 ZANIMANJA U POLJOPRIVREDI, ŠUMARSTVU I RIBARSTVU		
611 Zanimanja u baštovanstvu i ratarstvu za potrebe tržišta	37	267
UKUPNO 6112 Voćari, vinogradari i srodni	20	
UKUPNO 6113 Baštovani, rasadničari i zanimanja hortikulture	17	
UKUPNO 6114 Uzgajivači		
622 Uzgajivači riba, ribolovci, lovci i zamkari		2
UKUPNO 6221 Uzgajivači riba i vodokultura		
UKUPNO 6223 Ribari na moru		
Ukupno	37	269
7 ZANATSKA I SRODNA ZANIMANJA		
711 Izvođači osnovnih građevinskih radova	258	4271
UKUPNO 7112 Zidari i srodni	139	
UKUPNO 7113 Obradivači kamena i kamenoresci		
UKUPNO 7114 Armirači, betonirci i finišeri betona i srodni	32	
UKUPNO 7115 Tesari i građevinski stolari	86	
UKUPNO 7119 Izvođači osnovnih građevinskih radova koji nijesu klasifikovani na drugom mjestu	1	

712 Izvođači završnih građevinskih radova	306	222
UKUPNO 7122 poštavljači podnih i zidnih obloga i keramičari	51	
UKUPNO 7123 Gipsari i fasaderi	5	
UKUPNO 7124 Izolateri		
UKUPNO 7126 Vodoinstalateri i monterci cjevovoda	158	
UKUPNO 7127 Instalateri i mehaničari sistema za klimatizaciju i rashlađivanje	92	
713 Izvođači završnih zanatskih radova u građevinarstvu i srodna zanimanja	37	93
UKUPNO 7131 Moleri i srodni	26	
UKUPNO 7132 Farbari i lakireri	11	
721 Kalupari, livci zavarivači, limari, monterci metalnih konstrukcija i srodni	218	89
UKUPNO 7212 Zavarivači i rezači plamenom	98	
UKUPNO 7213 Limari	109	
UKUPNO 7214 Izrađivači i monterci metalnih konstrukcija	11	
723 Mehaničari i serviseri mašina	1762	59
UKUPNO 7231 Mehaničari i serviseri motornih vozila	999	
UKUPNO 7233 Mehaničari i serviseri poljoprivrednih i industrijskih mašina	763	
732 Štampari i srodna zanimanja	63	4
741 Instalateri i serviseri električne opreme	883	86
UKUPNO 7411 Električari i elektroinstalateri u građevinskim objektima		
UKUPNO 7412 Elektromehaničari i podešavači električne opreme	833	
UKUPNO 7413 Instalateri i serviseri električnih vodova/instalacija i mreža	50	
751 Prerađivači prehrambenih proizvoda i srodna zanimanja	198	221
UKUPNO 7511 Mesari, obrađivači ribe i srodni pripremači hrane	106	
UKUPNO 7512 Pekari, poslastičari i proizvođači konditorskih proizvoda	92	

752 Obradivači drveta, stolari i srodni obradivači	235	32
UKUPNO 7521 Zanimanja primarne obrade drveta		
UKUPNO 7522 Stolari i srodni	81	
UKUPNO 7523 poštavljači i rukovaoci mašina za obradu drveta	154	
Ukupno	3960	5077
8 RUKOVAOCI POSTROJENJIMA I MAŠINAMA, MONTERI I VOZAČI		
818 Rukovaoci ostalim stacionarim postojenjima i mašinama	10	1
821 Monteri proizvoda	180	142
UKUPNO 8211 Monteri mehaničkih mašina	46	
UKUPNO 8212 Monteri električne i elektronske opreme	134	
UKUPNO 8219 Monteri koji nijesu klasifikovani na drugom mjestu		
832 Vozači automobila, dostavnih vozila i motocikla	247	50
833 Vozači teških teretnih vozila i autobusa	25	227
UKUPNO 8331 Vozači autobusa, trolejbusa i tramvaja	5	
UKUPNO 8332 Vozači teških teretnih vozila i kamiona	20	
834 Rukovaoci pokretnom mehanizacijom	65	57
UKUPNO 8342 Rukovaoci mehanizacijom za zemljane radove i srodni	57	
UKUPNO 8343 Rukovaoci kranovima, dizalicama i srodni	8	
835 Brodska posada i srodna zanimanja	2	3
Ukupno	529	481
9 JEDNOSTAVNA ZANIMANJA		
911 Čistači i pomoćno osoblje u domaćinstvima, hotelima i poslovnim prostorima	39	3612

UKUPNO 9112 Čistači i pomoćno osoblje u hotelima i poslovnim prostorima	39	
912 Zanimanje za ručno pranje vozila , veša i srodna zanimanja ručnog čišćenja	2	9
921 Jednostavna zanimanja u poljoprivredi		170
UKUPNO 9213 Jednostavna zanimanja u mješovitoj proizvodnji		
931 Jednostavna zanimanja u rudarstvu i građevinarstvu		548
UKUPNO 9312 Jednostavna zanimanja na gradilištima niskogradnje		
UKUPNO 9313 Jednostavna zanimanja na gradilištima visokogradnje		
932 Jednostavna zanimanja u prerađivačkoj industriji	6	14
933 Jednostavna zanimanja u transportu i skladištenju	7	4
941 Pomoćnici u pripremi hrane	134	1945
UKUPNO 9411 Pripremači brze hrane	18	
UKUPNO 9412 Pomagači u kuhinji	116	
961 Zanimanja na uklanjanju otpada i čišćenju javnih površina	1	108
UKUPNO 9611 Zanimanja na sakupljanju i odvoženju otpada		
UKUPNO 9613 Čistači ulica i srodni	1	
962 Ostala jednostavna zanimanja	2	142
Ukupno	191	6552
UKUPNO	21493	15582

Ukupna ponuda radne snage u toku posmatranog perioda za zanimanja obuhvaćena Odlukom o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2019. godinu u periodu 1.1-31.12.2019. godine je 21.493 lica, dok su izdate 15.582 radne dozvole u kvoti.

Najviše radnih dozvola izdato je u grupama zanimanja: jednostavna zanimanja (6.552), zanatska i srodna zanimanja (5.077) i usluge i trgovina (1.216), što čini 82,42% od ukupnog broja izdatih radnih dozvola u kvoti.

U periodu 1.1-31.12.2019. godine ako posmatramo odnos ponude i izdatih radnih dozvola u kvoti, izdate radne dozvole čine 72,5% ponude radne snage (21.493: 15.582).

Kod određenog broja zanimanja evidentirana je veća ponuda radne snage u odnosu na broj izdatih radnih dozvola.

Na osnovu svega navedenog strana radna snaga bi se u značajnijem obimu mogla supstituisati domaćom radnom snagom.

3. DEFICITARNA ZANIMANJA U CRNOJ GORI NA OSNOVU ANKETE POSLODAVACA

3.1. Opšti osvrt

Tokom 2020. godine sprovedena je anketa kojom su ispitani poslodavci o potrebama za zanimanjima i kvalifikacijama vezanim za domen njihove djelatnosti. Istraživanje su realizovali zaposleni u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, gdje je popunjavanje upitnika urađeno terenskim radom. Dio istraživanja realizovan je posredstvom Unije poslodavaca Crne Gore kroz poziv poslodavcima da ispune anketni upitnik. Dobijeni podaci se odnose na 2019. godinu.

Cilj istraživanja je da se prikupljanjem podataka od poslodavaca dobiju informacije o njihovim potrebama kako za određenim zanimanjima i kvalifikacijama tako i posebnim znanjima i vještinama.

Anketom je obuhvaćeno 425 preduzeća sa teritorije Crne Gore, od čega je mikro i malih 340 ili 80%, srednjih 74 ili 17,4% i velikih 11 ili 2,6%.

Regionalno posmatrano, najviše poslodavaca pripada sjevernom regionu - 190 odnosno 44,7%, potom središnjem - 120 ili 28,2% i primorskom - 115 ili 27,1%. (Tabela 27).

Pregled anketiranih poslodavaca po opštinama i regionima

Tabela 27

OPŠTINA/REGION	BROJ ANKETIRANIH POSLODAVACA	%
Podgorica	71	59.2
Nikšić	9	7.5
Danilovgrad	5	4.2
Cetinje	24	20
Golubovci	11	9.2

SREDIŠNJI REGION	120	100
Budva	9	7.8
Herceg Novi	61	53
Ulcinj	20	17.4
Bar	3	2.6
Kotor	4	3.5
Tivat	18	15.7
PRIMORSKI REGION	115	100
Bijelo Polje	69	36.3
Berane	10	5.3
Kolašin	9	4.7
Mojkovac	20	10.5
Plužine	2	1.1
Plav	10	5.3
Pljevlja	35	18.4
Rožaje	18	9.5
Šavnik	2	1.1
Žabljak	15	7.9
SJEVERNI REGION	190	100

Učešće usluga smještaja i ishrane, ostalih uslužnih djelatnosti i trgovine na veliko i trgovine na malo; popravke motornih vozila i motocikala u ukupnim djelatnostima kod anketiranih poslodavaca je 58,8%. (Tabela 28)

Pregled anketiranih poslodavaca po djelatnostima

Tabela 28

Djelatnost	Broj poslodavaca	%
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	23	5.4
B.Rudarstvo		
C.Prerađivačka industrija	53	12.5
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	2	0.5
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	6	1.4
F.Građevinarstvo	25	5.9
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	78	18.4
H.Saobraćaj i skladištenje	24	5.6
I.Usluge smještaja i ishrane	88	20.7
J.Informisanje i komunikacije	1	0.2

K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	2	0.5
L.Poslovanje nekretninama	1	0.2
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	3	0.7
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti		
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	1	0.2
P.Obrazovanje	13	3.1
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	19	4.5
R.Umjetnost,zabava i rekreacija	2	0.5
S.Ostale uslužne djelatnosti	84	19.8
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe		
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela		
UKUPNO	425	100

U narednoj tabeli prikazan je raspored anketiranih preduzeća po veličini:

Pregled anketiranih poslodavaca po vrsti preduzeća

Tabela 29

Vrsta preduzeća	Broj anketiranih poslodavaca	%
Mikro i mala	340	80.0
Srednja	74	17.4
Velika	11	2.6
UKUPNO CG	425	100.0

Ukupan broj radnika koje zapošljavaju obuhvaćeni poslodavci je 15.536 od čega se 23% odnosi na primorski region, 23,7% na sjeverni, a 53,3% na središnji.

Broj zaposlenih po djelatnostima na nivou Crne Gore

Tabela 30

Djelatnost	Broj zaposlenih	%
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	555	3.6
B.Rudarstvo		0.0
C.Prerađivačka industrija	1139	7.3
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	63	0.4

E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	552	3.6
F.Građevinarstvo	1119	7.2
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	3625	23.3
H.Saobraćaj i skladištenje	1676	10.8
I.Usluge smještaja i ishrane	1839	11.8
J.Informisanje i komunikacije	7	0.0
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	141	0.9
L.Poslovanje nekretninama	4	0.0
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	161	1.0
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti		0.0
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	192	1.2
P.Obrazovanje	756	4.9
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	951	6.1
R.Umjetnost,zabava i rekreacija	338	2.2
S.Ostale uslužne djelatnosti	2418	15.6
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe		0.0
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela		0.0
UKUPNO	15536	100

Broj zaposlenih radnika na nivou Crne Gore je najveći u djelatnostima: trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala, ostale uslužne djelatnosti i usluge smještaja i ishrane što čini 50,7% ukupno zaposlenih kod svih anketiranih poslodavaca.

Tokom 2019. godine 79,3% anketiranih poslodavaca je saradivalo sa Zavodom za zapošljavanje na angažovanju potrebne radne snage.

Na pitanje o zanimanjima koja su teže pronalazili poslodavci su najčešće navodili da su to: konobari, šankeri, kuvari, sobarice.

Zanimanja sa poteškoćama u pronalaženju

Tabela 31

Zanimanje	Frekvencija
Konobar	38
Šanker	18
Kuvar	13
Sobarica	13
Trgovac	12
Pica majstor	9
Pekar	9
Zanatska zanimanja	9
Pomoćni kuvar	5
Vozač C i D	5
Vodoinstalater	4
Frizer	4
Stolar	3
Mesar	3
Programer senior	3
Veb dizajner	3
Roštiljdžija	2
Zidar	2
Tesar	2
Rukovalac građ.mašinama	2
Rad na mašinama za drvoprerađu	2
Radnik na pakerici	2
Ekonomski tehničar	2
Saobraćajni tehničar	2
Farmaceut	2
Računovođa	2
Paraglajder	1
Turistički tehničar	1
Elektroinstalater	1
Zavarivač	1
Prerađivač i obrađivač drveta	1
Lakirer	1
Voćar	1
Poslastičar	1
Kasir	1
Magacioner	1
Pvc bravar	1

Krojač	1
Šnajder	1
Veterinar	1
Časovničar	1
Profesor matematike	1
Profesor ugostiteljske grupe predmeta	1
Elektromehaničar	1
Elektrotehničar za računare	1
Spasilac	1
Skiper	1
Programer	1
Grafičar	1
Grafički inženjer	1
Zaštitar imovine i lica	1
Elektroinženjer	1
Inženjer geodezije	1
Inženjer energetike	1
Inženjer elektronike	1
Inženjer građevine	1
Higijeničar	1
Inženjer računara	1
Tehnolog prehrane	1

Četiri izdvojena deficitarna zanimanja koja su poslodavci naveli da ih najteže popunjavaju prikazana su Tabelom 32. Najviše njih je navelo zanimanja iz djelatnosti ugostiteljstva i turizma (konobari, kuvari, šankeri, pizza majstori, poslastičari), saobraćaja (vozači C i D kategorije), trgovine (trgovac) i razna zanatska zanimanja (tesar, zidar, armirač, moler, keramičar...).

Deficitarna zanimanja

Tabela 32

Zanimanja	Frekvencija
Konobar	61
Kuvar	57
Šanker	32
Vozač C i D	30
Pizza majstor	22
Poslasticar	19
Trgovac	18
Zanatska građevinska zanimanja	16
Pekar	12
Sobarica	12

Frizer	9
Pomoćni kuvar	9
Računovođa	9
Ekonomista	7
Higijeničarka	7
Mesar	7
Pomoćni radnik u kuhinji	7
Profesor matematike	7
Programer	7
Elektrotehničar	6
Radnik u proizvodnji	6
Inženjer računara	5
Kasir	5
Medicinski tehničar	5
Pravnik	5
Roštiljdžija	5
Rukovalac teškim mašinama	5
Stolar	5
Stomatološki tehničar	5
Veb dizajner	5
Zanimanja vodenog saobraćaja	5
Farmaceut	4
Informatičar	4
Kozmetičar	4
Ljekari specijalisti	4
Zaštitar imovine i lica	4
Bagersita	3
Defektolog	3
Hostesa	3
Inženjer građevine	3
Magacioner	3
Montažer	3
Profesor fizike	3
Programer senior	3
Vodoinstalater	3
Bravar	2
Ekonomski tehničar	2
Fizički radnik	2
Grafičar	2
Inženjer geodezije	2
Knjigovodstveni tehničar	2

Kranista	2
Menadžer prodaje	2
Poljoprivredni inženjer	2
Projekt menadžer	2
Saobraćajni tehničar	2
Spasilac	2
Tesar	2
Voćar	2
Zidar	2
Barmen	1
Biolog	1
Burekdžija	1
Časovničar	1
Čuvar stada	1
Dipl.arhitekta	1
Dispečer	1
Ekolog	1
Elektroinstalater	1
Farmaceutski tehničar	1
Friigo mehaničar	1
Grafički inženjer	1
Ing.elektrotehnike	1
Inkasant	1
Inženjer elektronike	1
Inženjer energetike	1
Inženjer saobraćaja	1
Inženjer šumarstva	1
Inženjer vazduhoplovnog saobraćaja	1
Inženjer zaštite na radu	1
Izlagač robe	1
Krojač	1
Krupije	1
Limar	1
Logoped	1
Ložač	1
Mašinski inženjer	1
Novinar	1
Nutricionista	1
Parketar	1
Pedagog	1
Profesor arhitektonske grupe predmeta	1

Profesor geodetske grupe predmeta	1
Profesor razredne nastave	1
Profesori sa znanjem engleskog jezika	1
Projektant	1
Repcioner	1
Sakupljač jaja	1
Serviser računara	1
Softver inženjer	1
Šivač	1
Tapetar	1
Turizmolog	1
Veterinar	1
Viljuškarista	1

Kao najčešće razloge za poteškoće u pronalaženju adekvatne radne snage, poslodavci su navodili nedostatak kvalifikovane radne snage kao najizraženiji, zatim nedostatak radnog iskustva, nezainteresovanost za rad.

Razlozi za poteškoće u pronalaženju radne snage

Tabela 33

RAZLOZI	FREKVENCIJA	%
Nedostatak kvalifikovane radne snage	93	46.5
Nedostatak radnog iskustva	33	16.5
Nezainteresovanost za rad	25	12.5
Niska zarada	10	5.0
Rad u sivoj zoni	5	2.5
Manjak medicinskog kadra	4	2.0
Nedostatak svijesti o značaju zanatskih zanimanja	4	2.0
Neprihvatanje uslova rada	4	2.0
Stručnost	4	2.0
Nedovoljna obučenost	4	2.0
Nezainteresovanost za usavršavanjem	3	1.5
Nezainteresovanost za rad van mjesta boravka	3	1.5
Motivisanost	2	1.0
Nedostatak kadra sa poznavanjem engleskog jezika	1	0.5
Neodgovarajuće radno vrijeme	1	0.5
Neprofesionalnost	1	0.5
Neodgovornost	1	0.5
Loša politika stipendiranja	1	0.5

Nedostatak licenciranih zaštitara	1	0.5
-----------------------------------	---	-----

Najfrekventnija znanja, vještine i kompetencije koje po mišljenju poslodavaca nedostaju zaposlenima su radno iskustvo, motivisanost, odgovornost pri obavljanju poslova, poznavanje stranog jezika (najčešće engleskog), komunikativnost i drugo. Učestalost odgovora poslodavaca na ovo pitanje prikazano je u Tabeli 34.

Znanje, vještine i kompetencije koje nedostaju zaposlenima

Tabela 34

Znanja, vještine i kompetencije	Frekvencija	%
Radno iskustvo	50	18.1
Motivisanost	40	14.4
Odgovornost	33	11.9
Poznavanje stranog jezika	31	11.2
Komunikativnost	24	8.7
Rad na računaru	14	5.1
Timski rad	10	3.6
Marljivost	10	3.6
Obučenost	9	3.2
Stručne kvalifikacije	8	2.9
Kvalifikovanost	7	2.5
Ljubaznost	7	2.5
Profesionalnost	5	1.8
Dodatno stručno znanje iz oblasti IT	5	1.8
Disciplina	4	1.4
Inventivnost	4	1.4
Spretnost	3	1.1
Fleksibilnost	2	0.7
Posvećenost poslu	2	0.7
Upravljanje vremenom	2	0.7
Upravljanje projektima	2	0.7
Rad na mašinama	1	0.4
Poslovna etika	1	0.4
Analitičnost	1	0.4
Poslovna korespondencija	1	0.4
Licence za zaštitare	1	0.4

Tokom 2019. godine anketirani poslodavci u Crnoj Gori zaposlili su ukupno 4.632 radnika, od čega 3.632 domaćih i 1.012 stranih.

Učešće zapošljavanja stranih radnika čini 21,8% ukupnog zapošljavanja kod poslodavaca. Najveći broj zapošljavanja strane radne snage bilo je u djelatnostima: usluge smještaja i ishrane, građevinarstvo i trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala. (Tabela 35)

Zapošljavanje radnika tokom 2019. godine po djelatnostima poslodavaca

Tabela 35

Djelatnost	Domaći radnici	%	Strani radnici	%
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	142	3.92	15	1.48
B.Rudarstvo				
C.Prerađivačka industrija	276	7.62	48	4.74
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	9	0.25		
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	50	1.38	6	0.59
F.Građevinarstvo	444	12.27	201	19.86
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	752	20.77	75	7.41
H.Saobraćaj i skladištenje	165	4.56	34	3.36
I.Usluge smještaja i ishrane	1231	34.01	579	57.21
J.Informisanje i komunikacije	1	0.03		
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	2	0.06		
L.Poslovanje nekretninama				
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	51	1.41		
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti				
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	1	0.03		
P.Obrazovanje	127	3.51	7	0.69
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	93	2.57	9	0.89
R.Umjetnost,zabava i rekreacija	88	2.43	10	0.99
S.Ostale uslužne djelatnosti	188	5.19	28	2.77
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe				
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela				
UKUPNO	3620	100.00	1012	100.00

Glavni razlozi za zapošljavanje strane radne snage, koji su poslodavci naveli prikazani su u Tabeli 36, a najučestaliji su da nema dovoljno domaće radne snage potrebnog profila, domaća radna snaga ne prihvata ponuđene poslove i da domaća radna snaga nije adekvatno obučena.

Razlozi zapošljavanja strane radne snage

Tabela 36

RAZLOZI ZAPOŠLJAVANJA STRANE RADNE SNAGE	FREKVENCIJA	%
Nema dovoljno domaće radne snage potrebnog profila	95	26.8
Domaća radna snaga neće da prihvati ponuđene poslove	71	20.1
Domaća radna snaga nije adekvatno obučena	61	17.2
Domaća radna snaga nema radno iskustvo	54	15.3
Strana radna snaga je marljivija, disciplinovanija i manje zahtjevna	41	11.6
Strana radna snaga je bolje obučena	13	3.7
Strana radna snaga je jeftinija	10	2.8
Nijesu zapošljavali stranu radnu snagu	9	2.5

Radna mjesta na kojima su poslodavci zapošljavali strane radnike navedena su u narednoj tabeli.

Pregled radnih mjesta na kojima su poslodavci zapošljavali stranu radnu snagu

Tabela 37

Radna mjesta	Frekvencija
Konobar	24
Kuvar	14
Trgovac	10
Vozač C i D kategorije	10
Šanker	8
Sobarica	7
Mesar	6
Radnik u proizvodnji	6
Pekar	5
Pomoćni radnici u građevinarstvu	5
Higijeničarka	4
Ljekar	4
Pomoćni radnici u kuhinji	4
Građevinski inženjer	3
Menadžer	3
Poslastičar	3
Programer	3
Razna građevinska zanatska zanimanja	3
Recepcioner	3
Server motornih vozila	3
Elektroinstalater	2
Farmaceut	2

Frizer	2
Inženjer za razvoj softvera	2
Kontrolor opsluživanja u vazduhoplovstvu	2
Limar	2
Marketing menadžer	2
Mašinski inženjer	2
Profesor fizike	2
Profesor razredne nastave	2
Projektant	2
Roštiljdžija	2
Stomatološki tehničar	2
Vodoinstalater	2
Asistent u nastavi	1
Automehaničar	1
Baštovan	1
Blagajnik	1
Čistač javnih površina	1
Defektolog	1
Digitalni marketing	1
Dipl.farmaceut	1
Dispečer	1
Dizajner	1
Elektro inženjer	1
Frigo mehaničar	1
Grad.inženjer-Statičar	1
Hostesa	1
Implementacija eu projekata	1
Izvršni direktor	1
Kozmetičar	1
Lakirer	1
Maser	1
Medicinska sestra	1
Monter grijanja	1
Obraživač drveta	1
Paraglajder	1
Parketar	1
Podopolagač	1
Pomoćni pekar	1
Pomoćni stolar	1
Prevodilac	1
Profesor matematike	1
Profesori raznih muzičkih instrumenata	1

Profesori svih profila sa znanjem engleskog jezika	1
Programer senior	1
Radnik na gateru	1
Radnik na specijalnom vozilu	1
Referent saobraćaja	1
Rukovalac mašinama	1
Sistem administrator	1
Skiper	1
Stolar	1
Šalterski službenik	1
Tapetar	1
Veb dizajner	1
Veterinar	1
Zastupnik za inostrana tržišta	1
Zaštitar lica i imovine	1

3.2. Primorski region

U primorskom regionu anketirano je 115 poslodavaca što čini 27,1% ukupnog uzorka. Najzastupljenije djelatnosti kod anketiranih poslodavaca su usluge smještaja i ishrane, ostale uslužne djelatnosti i trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala koje su oblast rada kod 65,22% poslodavaca u ovom regionu. (Tabela 38)

Zastupljenost djelatnosti primorskog regiona u anketnom uzorku

Tabela 38

Djelatnost	Broj preduzeća	Broj zaposlenih
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo		
B.Rudarstvo		
C.Prerađivačka industrija	9	140
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	1	22
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	2	243
F.Građevinarstvo	6	322
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	11	611
H.Saobraćaj i skladištenje	9	302
I.Usluge smještaja i ishrane	45	1393
J.Informisanje i komunikacije		
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja		
L.Poslovanje nekretninama	1	4

M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti		
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti		
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje		
P.Obrazovanje	3	136
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	9	303
R.Umjetnost,zabava i rekreacija		
S.Ostale uslužne djelatnosti	19	199
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe		
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela		
UKUPNO	115	3675

Broj zaposlenih radnika je najveći u djelatnostima: usluge smještaja i ishrane, trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala i građevinarstvo i čini 63,3% ukupno zaposlenih kod anketiranih poslodavaca u primorskom regionu.

Posmatrano po veličini preduzeća dominiraju mikro i mala koja su zastupljena sa 79,1%. (Tabela 39)

Pregled anketiranih poslodavaca po vrsti preduzeća

Tabela 39

Vrsta preduzeća	Broj anketiranih poslodavaca	%
Mikro i mala	91	79.1
Srednja	22	19.1
Velika	2	1.7
UKUPNO	115	100.0

Na pitanje o zanimanjima koja su teže pronalazili (Tabela 40) poslodavci su najčešće navodili da su to: konobari, šankeri i sobarice.

Zanimanja sa poteškoćama u pronalaženju

Tabela 40

Zanimanje	Frekvencija
Konobar	25
Šanker	13
Sobarica	11
Pica majstor	5
Zanatska zanimanja	5
Pekar	4
Prodavac	3
Mesar	1
Spasilac	1

Kuvar	1
-------	---

Kada su u pitanju deficitarna zanimanja, gdje su se poslodavci izjasnili o četiri koja najteže popunjavaju, najviše njih je navelo zanimanja iz djelatnosti ugostiteljstva i turizma (konobari, kuvari, šankeri, poslastičari, pizza majstori, sobarice i drugo) kao i građevinska zanatska zanimanja svih profila (tesar, zidar, armirač, moler, keramičar). (Tabela 41)

Deficitarna zanimanja prema mišljenju poslodavaca

Tabela 41

Zanimanja	Frekvencija
Konobar	30
Kuvar	24
Pizza majstor	16
Šanker	15
Poslasticar	15
Sobarica	10
Vozač C I D	7
Zanatska građevinska zanimanja	7
Higijeničarka	6
Zanimanja vodenog saobraćaja	5
Stomatološki tehničar	5
Pomoćni radnik u kuhinji	5
Elektrotehničar	4
Medicinski tehničar	4
Hostesa	3
Informatičar	3
Pekar	3
Spasilac	2
Farmaceut	2
Mesar	2
Kozmetičar	2
Frizer	2
Zaštitar imovine	2
Prodavac	1
Dipl.arhitekta	1
Ing.elektrotehnike	1
Racunovođa	1
Inkasant	1
Softver inženjer	1
Projektant	1
Inženjer vazduhoplovnog saobraćaja	1
Profesori sa znanjem engleskog jezika	1
Menadžer prodaje	1
Inženjer saobraćaja	1

Većina poslodavaca koji su naveli razloge za poteškoće u pronalaženju adekvatne radne snage navode nedostatak kvalifikovane radne snage kao najizraženiji, a ostali su prikazani u narednoj tabeli. (Tabela 42)

Razlozi za poteškoće u pronalaženju radne snage

Tabela 42

RAZLOZI	FREKVENCIJA	%
Manjak kvalifikovane radne snage	34	68.0
Manjak medicinskog kadra	4	8.0
Niska zarada	3	6.0
Nedostatak radnog iskustva	2	4.0
Nedostatak svijesti o značaju zanatskih zanimanja	2	4.0
Neprihvatanje uslova rada	1	2.0
Nedostatak kadra sa poznavanjem engleskog jezika	1	2.0
Neodgovarajuće radno vrijeme	1	2.0
Neprofesionalnost	1	2.0
Neodgovornost	1	2.0

Najfrekventnija znanja, vještine i kompetencije koje, po mišljenju poslodavaca, nedostaju zaposlenima su znanje stranog jezika (najčešće engleskog), nedostatak motivacije za posao, radno iskustvo, kvalifikovanost, timski rad, komunikativnost... Učestalost odgovora poslodavaca na ovo pitanje prikazano je u Tabeli 43.

Znanje, vještine i kompetencije koje nedostaju zaposlenima

Tabela 43

Znanja, vještine i kompetencije	Frekvencija	%
Poznavanje stranog jezika	9	13.0
Nedostatak motivacije za posao	8	11.6
Radno iskustvo	8	11.6
Kvalifikovanost	7	10.1
Timski rad	6	8.7
Komunikativnost	6	8.7
Odgovornost	5	7.2
Rad na računaru	5	7.2
Profesionalnost	5	7.2
Ljubavnost	3	4.3
Fleksibilnost	2	2.9
Posvećenost poslu	1	1.4
Obučenost	1	1.4
Stručnost	1	1.4
Rad na mašinama	1	1.4
Poslovna etika	1	1.4

Tokom 2019. godine anketirani poslodavci koji pripadaju primorskoj regiji zaposlili su ukupno 2.210 radnika, od čega 1.417 domaćih i 793 stranih. Učešće zapošljavanja stranih radnika je visoko i čini više od trećine (35,9%) ukupnog zapošljavanja kod ovih poslodavaca. Najizraženije zapošljavanje stranaca je u sektoru građevinarstva gdje je veće zapošljavanje strane od domaće radne snage i taj odnos je 68,1% : 31,9%.

Zapošljavanje radnika tokom 2019. godine

Tabela 44

Djelatnost	Domaći radnici	%	Strani radnici	%
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo		-		-
B.Rudarstvo		-		-
C.Prerađivačka industrija	40	2.82	29	3.66
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	5	0.35		-
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	18	1.27	6	0.76
F.Građevinarstvo	69	4.87	147	18.54
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	157	11.08	25	3.15
H.Saobraćaj i skladištenje	97	6.85	26	3.28
I.Usluge smještaja i ishrane	970	68.45	541	68.22
J.Informisanje i komunikacije		-		-
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja		-		-
L.Poslovanje nekretninama		-		-
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti		-		-
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti		-		-
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje		-		-
P.Obrazovanje	28	1.98	6	0.76
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	15	1.06	6	0.76
R.Umjetnost,zabava i rekreacija		-		-
S.Ostale uslužne djelatnosti	18	1.27	7	0.88
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe		-		-
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela		-		-
UKUPNO	1417	100.00	793	100.00

Glavni razlozi za zapošljavanje strane radne snage, koje su poslodavci naveli prikazani su u Tabeli 45, a najučestaliji su da nema dovoljno radne snage potrebnog profila, domaćoj radnoj snazi nedostaje radno iskustvo i da domaća radna snaga ne prihvata ponuđene poslove.

Razlozi zapošljavanja strane radne snage

Tabela 45

RAZLOZI ZAPOŠLJAVANJA STRANE RADNE SNAGE	FREKVENCIJA	%
Nema dovoljno domaće radne snage potrebnog profila	51	30.9
Domaća radna snaga nema radno iskustvo	36	21.8
Domaća radna snaga neće da prihvati ponuđene poslove	31	18.8
Domaća radna snaga nije adekvatno obučena	27	16.4
Strana radna snaga je marljivija, disciplinovanija i manje zahtjevna	18	10.9
Strana radna snaga je jeftinija	2	1.2

Radna mjesta na kojima su zapošljavani strani radnici prikazana su u sledećoj tabeli (Tabela 46).

Pregled radnih mjesta na kojima su poslodavci zapošljavali stranu radnu snagu

Tabela 46

Radna mjesta	Frekvencija
Konobar	16
Kuvar	10
Šanker	8
Vozač C i D kategorije	6
Sobarica	5
Server motornih vozila	3
Poslastičar	3
Razna građevinska zanatska zanimanja	3
Građevinski inženjer	3
Prodavac	2
Kontrolor opsluživanja u vazduhoplovstvu	2
Ljekar	2
Stomatološki tehničar	2
Mašinski ing.	2
Mesar	2
Repcioner	2
Menadžer prodaje	1
Čistač javnih površina	1
Prevodilac	1
Radnik na specijalnom vozilu	1
Stolar	1

Pomoćni stolar	1
Pekar	1
Pomoćni pekar	1
Profesori svih profila sa znanjem engleskog jezika	1
Profesori raznih muzičkih instrumenata	1
Automehaničar	1
Referent saobraćaja	1
Higijeničar	1
Elektro inženjer	1
Kozmetičar	1
Menadžer	1
Izvršni direktor	1
Dipl.farmaceut	1

3.3. Sjeverni region

U sjevernom regionu anketirano je 190 poslodavaca, što čini 44,70% ukupnog uzorka. Najzastupljenije djelatnosti kod anketiranih poslodavaca su trgovina sa učešćem 23,7% u ukupnom broju anketiranih poslodavaca u ovom regionu i ugostiteljstvo i turizam sa učešćem 18,4%. (Tabela 47)

Zastupljenost djelatnosti sjevernog regiona u anketnom uzorku

Tabela 47

Djelatnost	Broj preduzeća	Broj zaposlenih
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	22	495
B.Rudarstvo		
C.Prerađivačka industrija	31	703
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija		
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	1	29
F.Građevinarstvo	11	86
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	45	995
H.Saobraćaj i skladištenje	7	61
I.Usluge smještaja i ishrane	35	346
J.Informisanje i komunikacije	1	7
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja		
L.Poslovanje nekretninama		
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti		
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti		

O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje		
P.Obrazovanje	2	85
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	5	476
R.Umjetnost,zabava i rekreacija	1	12
S.Ostale uslužne djelatnosti	29	281
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe		
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela		
UKUPNO	190	3576

Broj zaposlenih radnika je najveći u djelatnostima: trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala, prerađivačka industrija i poljoprivreda, šumarstvo i rudarstvo, što čini 61,3% ukupno zaposlenih kod anketiranih poslodavaca u sjevernom regionu.

Posmatrano po veličini preduzeća dominiraju mikro i mala koja su zastupljena sa 94,2%, srednja sa 4,2% i velika sa 1,6%, a najviše poslodavaca je anketirano u opštini Bijelo Polje. (Tabela 48)

Pregled anketiranih poslodavaca po opštinama i vrsti preduzeća

Tabela 48

Vrsta preduzeća	Broj anketiranih poslodavaca	%
Mikro i mala	179	94.2
Srednja	8	4.2
Velika	3	1.6
UKUPNO	190	100.0

Na pitanje o zanimanjima koja su teže pronalazili, poslodavci su navodili da su to: konobari, kuvari, trgovci, šankeri... (Tabela 49)

Zanimanja sa kojim su poslodavci imali poteškoća u pronalaženju

Tabela 49

Zanimanje	Frekvencija
Konobar	12
Kuvar	10
Trgovac	6
Pomoćni kuvar	5
Šanker	5
Pica majstor	4
Vodoinstalater	4

Frizer	4
Pekar	4
Vozač C i D	4
Stolar	3
Roštiljđžija	2
Sobarica	2
Zidar	2
Tesar	2
Rukovalac građ.mašinama	2
Rad na mašinama za drvoprerađu	2
Radnik na pakerici	2
Ekonomski tehničar	2
Saobraćajni tehničar	2
Farmaceut	2
Računovođa	2
Upravljač paraglajderom	1
Upravljač skiperom	1
Turistički tehničar	1
Elektroinstalater	1
Zavarivač	1
Prerađivač i obrađivač drveta	1
Lakirer	1
Voćar	1
Poslastičar	1
Kasir	1
Magacioner	1
Pvc bravar	1
Krojač	1
Šnajder	1
Veterinar	1
Časovničar	1
Profesor matematike	1
Profesor ugostiteljske grupe predmeta	1
Elektromehaničar	1
Elektrotehničar za računare	1

Kada su u pitanju deficitarna zanimanja, poslodavci su se izjašnjavali o četiri koja su prema njihovom mišljenju deficitarna, odnosno, koja najteže popunjavaju.

Najviše njih se izjasnilo da su to zanimanja iz djelatnosti ugostiteljstva i turizma (kuvari, konobari, šankeri) kao i vozači C i D kategorije. (Tabela 50)

Deficitarna zanimanja prema mišljenju poslodavaca

Tabela 50

Zanimanje	Frekvencija
Kuvar	28
Konobar	26
Vozač C i D	19
Šanker	14
Trgovac	10
Pomoćni kuvar	9
Frizer	7
Pekar	7
Pica majstor	6
Računovođa	6
Radnik u proizvodnji	6
Roštiljdžija	5
Stolar	5
Rukovalac teškim mašinama	5
Mesar	5
Kasir	4
Ljekari specijalisti	4
Vodoinstalater	3
Bagersita	3
Magacioner	3
Montažer	3
Sobarica	2
Pomoćni radnik u kuhinji	2
Zidar	2
Tesar	2
Kranista	2
Kozmetičar	2
Saobraćajni tehničar	2
Ekonomski tehničar	2
Knjigovodstveni tehničar	2
Voćar	2
Veb dizajner	2
Poljoprivredni inženjer	2
Bravar	2
Fizički radnik	2

Farmaceut	2
Barmen	1
Higijeničarka	1
Čuvar stada	1
Turizmolog	1
Ekolog	1
Biolog	1
Inženjer zaštite na radu	1
Elektroinstalater	1
Viljuškarista	1
Parketar	1
Tapetar	1
Obezbeđenje lica i imovine	1
Poslastičar	1
Sakupljač jaja	1
Izlagač robe	1
Serviser računara	1
Šivač	1
Ložač	1
Krojač	1
Menadžer	1
Farmaceutski tehničar	1
Veterinar	1
Novinar	1
Krupije	1
Časovničar	1
Profesor fizike	1
Profesor matematike	1
Grafičar	1
Elektrotehničar za računare	1

Većina poslodavaca koji su naveli razloge za poteškoće u pronalaženju adekvatne radne snage navode nedostatak kvalifikovane radne snage kao najizraženiji i nedostatak iskustva (Tabela 51).

Razlozi za poteškoće u pronalaženju radne snage

Tabela 51

Razlozi	Frekvencija	%
Manjak kvalifikovane radne snage	36	35.6
Nedostatak iskustva	27	26.7
Nezainteresovanost za rad	20	19.8

Niska zarada	7	6.9
Rad u svojoj zoni	4	4.0
Nezainteresovanost za usavršavanjem	3	3.0
Motivisanost	2	2.0
Nedostatak svijesti o značaju zanatskih zanimanja	2	2.0

Najfrekventnija znanja, vještine i kompetencije koje, po mišljenju poslodavaca, nedostaju zaposlenima su radno iskustvo, nedostatak motivacije za posao, odgovornost pri obavljanju poslova, marljivost i komunikativnost. Učestalost odgovora poslodavaca na ovo pitanje prikazan je u Tabeli 52.

Znanja, vještine i kompetencije koje nedostaju zaposlenima

Tabela 52

Znanja, vještine i kompetencije	Frekvencija	%
Iskustvo	34	26.6
Motivisanost	32	25.0
Odgovornost	21	16.4
Marljivost	10	7.8
Komunikativnost	10	7.8
Poznavanje stranih jezika	5	3.9
Disciplina	4	3.1
Ljubaznost	4	3.1
Spretnost	3	2.3
Stručnost	3	2.3
Timski rad	1	0.8
Analitičnost	1	0.8

Tokom 2019. godine anketirani poslodavci koji pripadaju sjevernoj regiji zaposlili su ukupno 911 radnika, od čega 828 domaćih i 83 stranih.

Učešće zapošljavanja stranih radnika čini 9,1% ukupnog zapošljavanja kod ovih poslodavaca.

Najveći broj zapošljavanja strane radne snage (36,14%) je kod preduzeća koja pripadaju djelatnosti građevinarstva. (Tabela 53)

Zapošljavanje radnika tokom 2019. godine

Tabela 53

Djelatnost	Domaći radnici	%	Strani radnici	%
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	142	17.15	15	18.07
B.Rudarstvo		0.00		0.00
C.Prerađivačka industrija	109	13.16	3	3.61
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija				
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	12	1.45		
F.Građevinarstvo	39	4.71	30	36.14
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	207	25.00	16	19.28
H.Saobraćaj i skladištenje	19	2.29		0.00
I.Usluge smještaja i ishrane	181	21.86	17	20.48
J.Informisanje i komunikacije	1	0.12		
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja				
L.Poslovanje nekretninama				
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti				
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti				
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje				
P.Obrazovanje	16	1.93		
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	29	3.50		
R.Umjetnost,zabava i rekreacija	2	0.24		
S.Ostale uslužne djelatnosti	71	8.57	2	2.41
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe				
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela				
UKUPNO	828	100	83	100.00

Glavni razlozi za zapošljavanje strane radne snage, koje su poslodavci naveli prikazani su u Tabeli 54, a najučestaliji su da domaća radna snaga neće da prihvati ponuđene poslove, da je strana radna snaga marljivija, disciplinovanija i manje zahtjevna, kao i da nema dovoljno domaće radne snage potrebnog profila.

Razlozi za poteškoće u pronalaženju radne snage

Tabela 54

Razlozi zapošljavanja strane radne snage	Frekvencija	%
Domaća radna snaga neće da prihvati ponuđene poslove	26	24.8
Strana radna snaga je marljivija, disciplinovanija i manje zahtjevna	18	17.1
Nema dovoljno domaće radne snage potrebnog profila	18	17.1
Domaća radna snaga nije adekvatno obučena	14	13.3
Strana radna snaga je bolje obučena	13	12.4
Nijesu zapošljavali stranu radnu snagu	7	6.7
Domaća radna snaga nema radno iskustvo	5	4.8
Strana radna snaga je jeftinija	4	3.8

U sjevernom regionu poslodavci su najviše zapošljavali stranu radnu snagu na radnim mjestima koja pokrivaju zanimanja ugostiteljstva (pekar, kuvar, konobar). U narednoj tabeli dat je prikaz radnih mjesta na kojima su poslodavci tokom 2019. godine zapošljavali stranu radnu snagu.

Pregled radnih mjesta na kojima su poslodavci zapošljavali stranu radnu snagu

Tabela 55

Radna mjesta	Frekvencija
Pekar	3
Kuvar	3
Konobar	3
Frizer	2
Vodoinstalater	2
Farmaceut	2
Podopolagač	1
Lakirer	1
Prodavac	1
Veterinar	1
Vozač	1
Mesar	1
Tapetar	1
Parketar	1
Rukovalac mašinama	1
Obrađivač drveta	1
Radnik na gateru	1
Monter grijanja	1

Građ.inženjer- Statičar	1
Sobarica	1
Higijeničarka	1
Upravljač skiperom	1
Upravljač paraglajderom	1
Roštiljđžija	1
Maser	1
Repcioner	1

3.4. Središnji region

U središnjem regionu anketirano je 120 poslodavaca što čini 28,2% ukupnog uzorka.

Najzastupljenija djelatnost kod anketiranih poslodavaca je ostale uslužne djelatnosti sa učešćem od 30% u ukupnom broju anketiranih poslodavaca u ovom regionu, slijede trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala sa učešćem od 18,3% i prerađivačka industrija 10,8%. (Tabela 56)

Zastupljenost djelatnosti središnjeg regiona u anketnom uzorku

Tabela 56

Djelatnost	Broj preduzeća	Broj zaposlenih
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1	60
B.Rudarstvo		
C.Prerađivačka industrija	13	296
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	1	41
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	3	280
F.Građevinarstvo	8	711
G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	22	2019
H.Saobraćaj i skladištenje	8	1313
I.Usluge smještaja i ishrane	8	100
J.Informisanje i komunikacije		
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	2	141
L.Poslovanje nekretninama		
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	3	161
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti		
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	1	192
P.Obrazovanje	8	535
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	5	172
R.Umjetnost,zabava i rekreacija	1	326
S.Ostale uslužne djelatnosti	36	1938

T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe		
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela		
UKUPNO	120	8285

Najveći broj radnika zaposlen je u djelatnostima: trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala, ostale uslužne djelatnosti i saobraćaj i skladištenje, što čini 63,6% ukupno zaposlenih kod anketiranih poslodavaca u središnjem regionu.

Posmatrano po veličini preduzeća dominiraju mikro i mala koja su zastupljena sa 58,3%, srednja sa 36,7% i velika sa 5%.

Pregled anketiranih poslodavaca po vrsti preduzeća

Tabela 57

Vrsta preduzeća	Broj anketiranih poslodavaca	%
Mikro i mala	70	58.3
Srednja	44	36.7
Velika	6	5.0
UKUPNO	120	100.0

Na pitanje o zanimanjima koja su teže pronalazili poslodavci su najčešće navodili da su to zanatska zanimanja iz djelatnosti građevinarstva (tesar, armirač, zidar, keramičar...). (Tabela 58)

Zanimanja sa kojim su poslodavci imali poteškoća u pronalaženju

Tabela 58

Zanimanje	Frekvencija
Zanatska zanimanja	4
Programer senior	3
Veb dizajner	3
Trgovac	3
Mesar	2
Kuvar	2
Programer	1
Grafičar	1
Grafički inženjer	1
Zaštitar imovine i lica	1
Vozač c i d	1
Elektroinženjer	1
Pekar	1
Inženjer geodezije	1

Inženjer energetike	1
Inženjer elektronike	1
Inženjer građevine	1
Konobar	1
Higijeničar	1
Inženjer računara	1
Tehnolog prehrane	1

Kada su u pitanju deficitarna zanimanja, gdje su se poslodavci izjasnili o četiri koja su prema njihovom mišljenju deficitarna, najviše njih je navelo zanatska zanimanja iz djelatnosti građevinarstva, ekonomiste i programere. Ostala deficitarna zanimanja po mišljenju anketiranih poslodavaca prikazana su u Tabeli 59.

Deficitarna zanimanja prema mišljenju poslodavaca

Tabela 59

Zanimanje	Frekvencija
Zanatska zanimanja	9
Ekonomista	7
Programer	7
Trgovac	7
Profesor matematike	6
Inženjer računara	5
Konobar	5
Kuvar	5
Pravnik	5
Pekar	4
Vozač C I D kategorije	4
Defektolog	3
Inženjer građevine	3
Poslastičar	3
Programer senior	3
Šanker	3
Veb dizajner	3
Inženjer geodezije	2
Profesor fizike	2
Projekt menadžer	2
Računovođa	2
Burekdžija	1
Dispečer	1
Frijo mehaničar	1
Grafičar	1
Grafički inženjer	1
Inženjer elektronike	1

Inženjer energetike	1
Inženjer šumarstva	1
Kasir	1
Limar	1
Logoped	1
Mašinski inženjer	1
Medicinska sestra	1
Nutricionista	1
Pedagog	1
Prof. Informatike	1
Profesor arhitektonske grupe predmeta	1
Profesor geodetske grupe predmeta	1
Profesor razredne nastave	1
Recepcioner	1
Zaštitar imovine i lica	1

Većina poslodavaca koji su naveli razloge za poteškoće u pronalaženju adekvatne radne snage navode nedostatak kvalifikovane radne snage kao najizraženiji (Tabela 60).

Razlozi za poteškoće u pronalaženju adekvatne radne snage

Tabela 60

Razlozi	Frekvencija
Nedostatak kvalifikovane radne snage	23
Nedovoljna obučenost	6
Nezainteresovanost za rad u privatnom sektoru	5
Stručnost	4
Nedostatak radnog iskustva	4
Nezainteresovanost za rad van mjesta boravka	3
Neprihvatanje ponuđenih uslova	3
Rad u sivoj zoni	1
Loša politika stipendiranja	1
Nedostatak licenciranih zaštitara	1

Najfrekventnija znanja, vještine i kompetencije koje, po mišljenju poslodavaca, nedostaju zaposlenima su znanje stranog jezika (najčešće engleskog), poznavanje rada na računaru, iskustvo, komunikativnost, obučenost. Učestalost odgovora poslodavaca na ovo pitanje prikazano je u Tabeli 61.

Znanja, vještine i kompetencije koje nedostaju zaposlenima

Tabela 61

Znanja, vještine i kompetencije	Frekvencija	%
Znanje stranih jezika	17	21.3
Poznavanje rada na računaru	9	11.3
Iskustvo	8	10.0
Komunikativnost	8	10.0
Obučenost	8	10.0
Odgovornost	7	8.8
Dodatno stručno znanje iz oblasti IT	5	6.3
Inventivnost	4	5.0
Stručne kvalifikacije	4	5.0
Timski rad	3	3.8
Upravljanje vremenom	2	2.5
Upravljanje projektima	2	2.5
Poslovna korespondencija	1	1.3
Posvećenost poslu	1	1.3
Licence za zaštitare	1	1.3

Tokom 2019. godine anketirani poslodavci koji pripadaju središnjoj regiji zaposlili su ukupno 1.511 radnika, od čega 1.375 domaćih i 136 strana.

Učešće zapošljavanja stranih radnika čini 9% ukupnog zapošljavanja kod ovih poslodavaca. Najveći broj zapošljavanja strane radne snage (25%) je u djelatnosti trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala. (Tabela 62)

Zapošljavanje radnika tokom 2019. godine

Tabela 62

Djelatnost	Domaći radnici	%	Strani radnici	%
A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo				
B.Rudarstvo				
C.Prerađivačka industrija	127	9.24	16	11.76
D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	4	0.29		
E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	20	1.45		
F.Građevinarstvo	336	24.44	24	17.65

G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	388	28.22	34	25.00
H.Saobraćaj i skladištenje	49	3.56	8	5.88
I.Usluge smještaja i ishrane	80	5.82	21	15.44
J.Informisanje i komunikacije				
K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	2	0.15		
L.Poslovanje nekretninama				
M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	51	3.71		
N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti				
O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	1	0.07		
P.Obrazovanje	83	6.04	1	0.74
Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	49	3.56	3	2.21
R.Umjetnost,zabava i rekreacija	86	6.25	10	7.35
S.Ostale uslužne djelatnosti	99	7.20	19	13.97
T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe				
U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela				
UKUPNO	1375	100	136	100

Glavni razlozi za zapošljavanje strane radne snage, koje su poslodavci naveli prikazani su u Tabeli 63, a najučestaliji su da nema dovoljno radne snage potrebnog profila, domaća radna snaga nije adekvatno obučena, domaća radna snaga ne prihvata ponuđene poslove.

Glavni razlozi za zapošljavanje strane radne snage

Tabela 63

Razlozi zapošljavanja strane radne snage	Frekvencija	%
Nema dovoljno domaće radne snage potrebnog profila	26	31.0
Domaća radna snaga nije adekvatno obučena	20	23.8
Domaća radna snaga neće da prihvati ponuđene poslove	14	16.7
Domaća radna snaga nema radno iskustvo	13	15.5
Strana radna snaga je marljivija, disciplinovanija i manje zahtjevna	5	6.0
Strana radna snaga je jeftinija	4	4.8
Nijesu zapošljavali stranu radnu snagu	2	2.4

Poslodavci su tokom 2019. godine najviše zapošljavali stranu radnu snagu u djelatnosti trgovine, kao i na radnim mjestima iz IT sektora.

Radna mjesta na kojima su zapošljavani strani radnici prikazana su u sledećoj tabeli. (Tabela 64).

Pregled radnih mjesta na kojima su poslodavci zapošljavali stranu radnu snagu

Tabela 64

Radna mjesta	Frekvencija
Trgovac	7
Radnik u proizvodnji	6
Konobar	5
Pomoćni radnici u građevinarstvu	5
Pomoćni radnici u kuhinji	4
Programer	3
Vozac C i D	3
Mesar	3
Ljekar specijalista	2
Profesor fizike	2
Profesor razredne nastave	2
Limar	2
Projektant	2
Elektroinstalater	2
Higijeničar	2
Inženjer za razvoj softvera	2
Marketing menadžer	2
Veb dizajner	1
Programer senior	1
Zaštitar	1
Defektolog	1
Medicinska sestra	1
Dispečer	1
Pekar	1
Profesor matematike	1
Blagajnik	1

Dizajner	1
Baštovan	1
Kuvar	1
Roštiljdzija	1
Frigo mehaničar	1
Sobarica	1
Hostesa	1
Digitalni marketing	1
Implementacija eu projekata	1
Zastupnik za inostrana tržišta	1
Menadžer	1
Šalterski službenik	1
Sistem administrator	1
Asistent u nastavi	1

Zaključak

Tokom 2020. godine Zavod za zapošljavanje Crne Gore je realizovao istraživanje deficitarnosti zanimanja na crnogorskom tržištu rada (na nivou države i regiona – središnji, južni i sjeverni). Istraživanje se odnosi na podatke sa tržišta rada iz 2019. godine iz razloga što podaci za 2020. godinu nijesu reprezentativni zbog pojave korona virusa koji je u značajnoj mjeri uticao na kretanja na tržištu rada. Deficitarnost zanimanja na crnogorskom tržištu istraživana je sa više aspekata i to tako što su, s jednog aspekta, korišćeni podaci koje Zavod vodi kroz zakonom propisane evidencije o nezaposlenim licima i prijavljenim slobodnim radnim mjestima od strane poslodavaca, sa drugog, na osnovu podataka o izdatim radnim dozvolama za rad i zapošljavanje stranaca koje vodi MUP Crne Gore i trećeg na osnovu Ankete poslodavaca koju je realizovao Zavod i u određenom obimu Unija poslodavca Crne Gore.

Deficitarnost zanimanja pojmovno se definiše kao veća tražnja od ponude radne snage sa određenim zanimanjima ili veće zapošljavanje od ponude ili tražnje. Deficitarnost zanimanja je kompleksna kategorija i mora se posmatrati sa više aspekata i to sa makro i regionalnog, sa aspekta određenog jaza između znanja i vještina koje nezaposleni sa određenim zanimanjima posjeduju i znanja i vještina koje traže poslodavci, a u značajnoj mjeri zavisi od teritorijalne raspoređenosti ponude i tražnje kao i od mobilnosti radne snage. Određena zanimanja, posebno u ugostiteljstvu i turizmu, saobraćaju i ličnim uslugama, mogu biti deficitarna u nekom dijelu države (primorski region) i u određenom periodu (ljetnji), a da su ta ista zanimanja suficitarna u ostalim djelovima Crne Gore i suficitarna u tom regionu u ostalim periodima godine.

Istraživanje je pokazalo, na nivou Crne Gore, da:

- Na osnovu prvog dijela istraživanja, u kojem su deficitarna zanimanja prikazana kroz odnos ponude na evidenciji nezaposlenih ZZZCG, tražnje poslodavaca (oglašanih slobodnih radnih mjesta) i zapošljavanja sa evidencije nezaposlenih, dolazimo do zaključka da je najviše izražena deficitarnost u okviru II nivoa kvalifikacija obrazovanja i to kod grupe zanimanja iz oblasti turizma i ugostiteljstva, građevinarstva i trgovine, zatim kod III nivoa kvalifikacija u oblasti ugostiteljstva i turizma, saobraćaja i građevinarstva i kod visokoškolaca u okviru grupa zanimanja: nastavnici prirodno-matematičke struke, električari i nastavnici tehničko-tehnološkog smjera. Pored toga, možemo zaključiti i da su poslodavci, prilikom oglašavanja radnih mjesta sa visokoškolskim zanimanjima, uglavnom davali prednost zanimanjima VII nivoa kvalifikacije, dok su zanimanja VI nivoa tražili u značajno manjem obimu;
- Prema podacima iz Ministarstva unutrašnjih poslova, kao nadležnog za izdavanje dozvola za privremeni boravak i rad stranaca, u 2019. godini izdate su 27.634 dozvole za rad i zapošljavanje stranaca (15.582 u kvoti i 12.052 van kvote). U utrošenim kvotama za zapošljavanje stranaca u 2019. godini, pretežno učešće (81,38%), imaju četiri grupe zanimanja: građevinarstvo, usluge smještaja i ishrane, ostale uslužne djelatnosti i trgovina. U šest primorskih opština i Podgorici, u periodu 1.1-31.12.2019. godine izdato je ukupno 26.029 dozvola za strance, što čini 94,19% od ukupnog broja izdatih radnih dozvola. Po regionima najmanje dozvola je izdato u sjevernom 2,08%, zatim u središnjem 41,83% i najviše u južnom regionu 56,09%.

- Prema podacima dobijenim na osnovu ankete zaključuje se da poslodavci na deficitarna zanimanja posmatraju na način - da su to ona zanimanja koja su im potrebna, a ne mogu ih naći na tržištu rada ili ih ima u manjem broju ili da su to ona zanimanja koja formalno postoje na tržištu rada, ali kompetencije nezaposlenih ne zadovoljavaju njihove potrebe. Problemi na koje najčešće nailaze poslodavci prilikom potražnje radne snage su nedostatak kandidata koji posjeduju posebna znanja i vještine, dok je problem pronalazjenja stručne - visokoškolske radne snage manje izražen. Na vrhu liste deficitarnih zanimanja po mišljenju anketiranih poslodavaca nalaze se zanimanja turizma i ugostiteljstva – III i IV nivoa kvalifikacija obrazovanja. Isto tako posebno je naglašen nedostatak kandidata koji posjeduju zanatska znanja i vještine, a u pitanju su skoro sve vrste zanata, posebno zanatska zanimanja iz oblasti građevinarstva. Što se tiče visokoškolskih zanimanja, kao deficitarna izdvojila su se zanimanja informacione tehnologije;
- U tabeli ispod dat je pregled deficitarnih zanimanja u Crnoj Gori, kao sublimacija svih aspekata Istraživanja. Zanimanja su grupisana po nivoima kvalifikacije obrazovanja (II, III, IV i visokoškolski (VI, VII, VIII nivo))

II NIVO KVALIFIKACIJA OBRAZOVANJA	III NIVO KVALIFIKACIJA OBRAZOVANJA	IV NIVO KVALIFIKACIJA OBRAZOVANJA	VISOKO OBRAZOVANJE (VI, VII, VIII NIVO KVALIFIKACIJA OBRAZOVANJA)
Zanimanja turizma i ugostiteljstva	Zanimanja turizma i ugostiteljstva	Zanimanja turizma i ugostiteljstva	Nastavnici prirodno matematičke struke
Sobarica	Točilac pica, šanker	Konobar	Profesor matematike
Pomoćni ugostitelj	Ugostitelj	Recepcionar	Profesor fizike
Servir	Poslastičar	Tehničar usluživanja	Profesor hemije
Pomoćni kuvar	Kelner	Poslastičar	Elektroničari
Kupališni spasilac	Saobraćaj	Kuvar	Diplomirani inženjer elektrotehnike za elektroniku
Pripremač pica	Vozač teretnjaka	Domaćica smještajnih jedinica	Nastavnici tehničko-tehnološkog smjera
Pripremač namirnica	Vozovođa	Ostali	Profesor računarske grupe predmeta, profesor elektronske grupe predmeta,
Roštiljdžija	Vozač autobusa	Domar	Vaspitači i nastavnici društveno- humanističke oblasti
Hotelski vratar	Brodovođa	Tehničar zaštite imovine	Profesor razredne nastave
Građevinarstvo	Građevinarstvo	Vozač autobusa	Predškolsko vaspitanje - vaspitač, profesor

Pomoćni građevinski radnik	Rukovalac jednostavnih građevinskih mašina, građevinska zanatska zanimanja	Kozmetičar	Profesor klavira, profesor muzičke grupe predmeta, profesor gitare, profesor flaute, profesor harmonike, profesor violine, profesor violončela
Trgovina	Ostali	Prodavac naftnih derivata i gasa	Profesor likovne grupe predmeta
Dostavljač robe	Elektromonter - instalater	Rukovalac plovne naprave	Profesor njemačkog jezika
Ostali	Zaštitar imovine – portir	Otppravnik vozova	Profesor psihologije
Perač rublja	Mesar	Rentgenski - radiološki tehničar	Medicinari
Pomoćnik pekara	Kasir	Elektromonterski tehničar instalacije i opreme	Doktor medicine, Ljekar opšte medicine
Pomoćni administrativni radnik	Maser – kupeljar	Tehnički asistent snimatelja tona	Specijalisti - fizikalne medicine i rehabilitacije, radiodijagnostike, ginekologije i akušerstva, neurologije, pedijatrije, opšte hirurgije, anestezije s reanimacijom, nutricionista - dijetetičar
Pomoćnik cvjećara - vrtlara	Inkasant	Rekreativni vodič	Ostali
Punilac naftnih derivata	Pekar	Računovođa, knjigovođa	Diplomirani inženjer građevinarstva, Građevinarstvo - stepen specijaliste
Biletar - redar	Kozmetičarski saradnik		Diplomirani inženjer arhitekture, Arhitektura - stepen specijaliste
Pomoćni kozmetičar	Uređivač zelenih površina		Diplomirani mašinski inženjer, Mašinstvo - specijalista
Relaksacioni maser	Kamenorezac		Defektolog
Pomoćnik poslasticara	Trgovac		Informatičar, Programer informacionog sistema, zanimanja ICT tehnologija
Poslužilac mašina i uređaja za preradu polimera	Mesar		Pedagog
Kranovoda			Biologija - stepen specijaliste, Profesor biologije
Kurir			Diplomirani muzičar
Čuvar			Diplomirani inženjer geodezije
			Matematičar
			Veterinar

- Zajedničko za sve aspekte istraživanja su djelatnosti koje su se izdvojile kao deficitarne u tri crnogorska regiona. To su: za primorski region usluge smještaja i ishrane, trgovina i građevinarstvo, u središnjem zanimanja iz oblasti građevinarstva, informaciono komunikacionih tehnologija (ICT) i usluga smještaja i ishrane i u sjevernom regionu usluge smještaja i ishrane, trgovina i usluge. Isto tako, u sva tri regiona, kao deficitarna izdvojila su se i neka zanimanja vaspitanja i obrazovanja.
- Kvantitativni izraz deficita u pojedinim zanimanjima često ne predstavlja realni prikaz stanja na tržištu rada. Naime, ako je neadekvatan odziv nezaposlenih lica ili pak nezadovoljavaju uslove poslodavca na raspisani javni oglas, ponovo se oglašavaju slobodna radna mjesta čime se multiplicira broj traženih lica. Naročito je to zastupljeno kod nekih zanimanja iz oblasti obrazovanja I vaspitanja, što je detaljnije obrazloženo u Istraživanju;
- Kada posmatramo odnos ponude nezaposlenih, tražnje i zapošljavanja sa evidencije nezaposlenih, po nivoima kvalifikacija obrazovanja, uočava se nesklad između ove tri kategorije, posebno kada su u pitanju I i II nivo i kada se posmatra odnos zapošljavanja i tražnje. Kod I nivoa kvalifikacija obrazovanja zapošljavanje je niže od tražnje 6,2 puta, kod II nivoa je još veća disproporcija, zapošljavanje je niže 9,7 puta od tražnje, dok kod III, IV i VII nivoa nije toliko izražena ova razlika, kod III i IV je 2,2 puta a kod VII stepena 1,2 puta. Poslodavci, zbog nižih troškova prilikom zapošljavanja lica, posebno stranih državljana, kroz oglašena slobodna radna mjesta navode niže nivoe kvalifikacija, a popunjavaju sa stranom random snagom i sa kadrom koji ima stečen neki od viših nivoa kvalifikacija. Da je tačna pretpostavka da povećanom tražnjom za zanimanjima sa nižim nivoom kvalifikacija obrazovanja, prije svega I i II nivoom, poslodavci projektuju zapošljavanje strane radne snage, govori nam i podatak da 41,86% ukupno izdatih radnih dozvola u 2019. godini su radne dozvole za jednostavna zanimanja;
- Najviše radnih dozvola izdato je u grupama zanimanja: jednostavna zanimanja (6.552), zanatska i srodna zanimanja (5.077) i usluge i trgovina (1.216), što čini 82,42% od ukupnog broja izdatih radnih dozvola u kvoti;
- Poslodavci u sva tri regiona kao glavnu poteškoću prilikom pronalaženja adekvatne radne snage predstavlja nedostatak kvalifikovane radne snage potrebne da se obavi posao na najkvalitetniji način. Nakon toga sledeći razlozi su nedostatak radnog iskustva, nezainteresovanost za rad i niska zarada;
- U nedostajuća znanja potrebna radnoj snazi poslodavci najčešće navode - poznavanje stranog jezika (većinom engleskog), poznavanje rada na računaru, posjedovanje licenci za zaštitu imovine i lica, posjedovanje vozačkih dozvola C i D kategorije, dodatna znanja iz IT oblasti i dr.
Po pitanju posebnih vještina i kompetencija koje nedostaju radnoj snazi poslodavci najčešće navode da raspoloživoj radnoj snazi nedostaju: komunikativnost, odgovornost, timski rad, motivisanost, ljubaznost, i dr.
Ne postoje značajnija odstupanja između odgovora kod poslodavaca po regionima;
- Najčešći poslovi na kojima su zapošljavani strani radnici su: konobar, barmen, kuvar, trgovac, vozač C i D kategorije, sobarica, informatička oblast, medicinska oblast, razni zanati i drugo. Za sva tri regiona je karakteristično da je zapošljavana strana radna snaga sa zanimanjima iz oblasti usluga smještaja i ishrane i trgovine, dok su zanimanja u oblasti građevinarstva izraženije zastupljena u primorskom i središnjem regionu;

- Najučestaliji razlozi za zapošljavanje strane radne snage koje su naveli poslodavci su: da nema dovoljno domaće radne snage potrebnog profila, domaća radna snaga ne prihvata ponuđene poslove i da domaća radna snaga nije adekvatno obučena. Na osnovu navedenih razloga se može izvesti zaključak - da bi domaća radna snaga u većem obimu supstituisala stranu radnu snagu neophodno je da:
 - na kraći i srednji rok, Zavod za zapošljavanje i druge institucije na tržištu rada, kontinuirano i u većem obimu, rade na unapređenju znanja i vještina nezaposlenih lica i omogućavanju sticanja radnog iskustva. Jedan od načina ublažavanja ovog problema je unapređivanje i, u većem obimu, realizacija mjera aktivne politike zapošljavanja koje se sprovode u Zavodu za zapošljavanje;
 - na duži rok, obrazovni sistem produkuje obrazovne profile koji se traže na tržištu rada;
 - poslodavci poboljšaju uslove rada koje nude nezaposlenim licima;
 - nezaposlena lica prihvataju poslove koji se nude na tržištu rada.

Da je moguće da domaća radna snaga u značajnijem obimu supstituiše stranu radnu snagu pokazuje i podatak da je ukupna ponuda radne snage u u periodu 1.1-31.12.2019. godine za zanimanja za koja su izdate radne dozvole u kvoti 21.493 lica, dok su u posmatranom period izdate 15.582 dozvole za rad i zapošljavanje stranaca u kvoti.

PRILOG

UPITNIK

1. Naziv poslodavca (nije neophodno) _____

2. Broj zaposlenih u preduzeću _____

3. Vrsta djelatnosti _____

Opština obavljanja djelatnosti:

4. Da li ste tokom 2019. godine saradivali sa Zavodom za zapošljavanje na angažovanju neophodne radne snage?

a) DA

b) NE

5. Da li ste imali poteškoća u pronalaženju i zapošljavanju radne snage?

a) DA

b) NE

Ukoliko je odgovor DA navedite zanimanje?

6. Navedite četiri zanimanja koja su po Vašem mišljenju deficitarna, odnosno koja najteže popunjavate?

a)

b)

c)

d)

7. Koji su glavni razlozi za poteškoće u pronalaženju adekvatne radne snage?

8. Navedite znanja, vještine i kompetencije koje najviše nedostaju zaposlenima?

9. Koliko ste domaćih, a koliko stranih radnika, u prosjeku, zaposlili u 2019. godini?

Domaći radnici _____
Strani radnici _____

10. Navedite glavne razloge za zapošljavanje strane radne snage?

- a) Nema dovoljno domaće radne snage potrebnog profila
- b) Domaća radna snaga nije adekvatno obučena
- c) Domaća radna snaga nema radno iskustvo
- d) Domaća radna snaga neće da prihvati ponuđene poslove
- e) Strana radna snaga je bolje obučena
- f) Strana radna snaga je jeftinija
- g) Strana radna snaga je marljivija, disciplinovanija i manje zahtjevna
- h) Nešto drugo- navedite _____

11. Navedite na kojim radnim mjestima ste zapošljavali stranu radnu snagu?

- a)
- b)
- c)
- d)